

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

**Směnečné kauzální námitky, jejich druhy
a řízení o nich**

Lukáš Vacek

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Daniel Patěk, Ph.D.

Katedra: katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30.10.2019

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 136.450 znaků včetně mezer.

V Praze dne 30.10.2019

Lukáš Vacek

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji doc. JUDr. Danielu Patěkovi Ph.D. za vstřícnost, odborné vedení a cenné rady při psaní této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval svým rodičům a celé své rodině za podporu během studia.

Obsah

Úvod.....	1
1. Směnka.....	2
1. 1. Definice směnky.....	2
1. 2. Charakteristické znaky směnky.....	3
1. 2. 1. Směnka jako cenný papír.....	3
1. 2. 2. Okamžik vydání směnky.....	3
1. 2. 3. Zákonem stanovená forma směnky.....	5
1. 3. Podstatné náležitosti směnky.....	6
1. 3. 1. Slovo směnka a jazyk směnečného prohlášení.....	7
1. 3. 2. Směnečné prohlášení.....	8
1. 3. 3. Jméno směnečníka.....	9
1. 3. 4. Údaj splatnosti.....	10
1. 3. 5. Platební místo.....	10
1. 3. 6. Jméno remitenta.....	11
1. 3. 7. Datum a místo vystavení.....	11
1. 3. 8. Podpis výstavce.....	11
1. 3. 9. Rozpor mezi podstatnými náležitostmi.....	12
1. 4. Definiční znaky směnečných závazků.....	13
1. 4. 1. Přímost směnečných závazků.....	13
1. 4. 2. Bezpodmínečnost směnečných závazků.....	13
1. 4. 3. Nespornost směnečných závazků.....	16
1. 4. 4. Abstraktnost směnečných závazků.....	16
2. Kauzální námitky.....	17
2. 1. Funkce směnky ke kauzálnímu vztahu.....	17
2. 1. 1. Platební směnka.....	18
2. 1. 2. Zajišťovací a utvrzovací směnka.....	19
2. 2. Námitky z vlastních vztahů.....	20
2. 3. Přejedání kauzálních námitek.....	21
2. 3. 1. Přejedání kauzálních námitek při vědomém jednání na škodu dlužníka.....	21
2. 3. 2. Možnosti dlužníka vzhledem k přejedání kauzálních námitek na indosatáře.....	22
2. 3. 3. Přejedání kauzálních námitek podindosací.....	24
2. 3. 4. Tvzení přejedání kauzálních námitek jako zvláštní druh námítka.....	26
2. 4. Druhy kauzálních námitek.....	26
2. 4. 1. Námitky absolutní a relativní.....	26
2. 4. 2. Námitka týkající se zániku důvodu směnky.....	27

2. 4. 3. Námitky týkající se doby uplatnění směnky.....	28
2. 4. 4. Námitky týkající se počáteční neexistence, neplatnosti či zdánlivosti důvodu směnky.....	29
2. 4. 5. Spotřebitelské námitky	30
2. 4. 6. Ostatní kauzální námitky	33
2. 4. 7. Námitky z vlastních vztahů, jež nejsou kauzálními námitkami	33
3. Uplatnění kauzálních námitek ve směnečných řízeních	35
3. 1. Vydání směnečného platebního rozkazu	36
3. 1. 1. Předložení prvopisu směnky či rozhodnutí o umoření směnky.....	37
3. 1. 2. Absence důvodů pochybovat o pravosti směnky	39
3. 1. 3. Předložení dalších listin nutných k uplatnění práva	39
3. 1. 4. Návrh žalobce	40
3. 1. 5. Soudní poplatek	40
3. 2. Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu	41
3. 2. 1. Lhůta k podání námitek	41
3. 2. 2. Vztah kauzálních námitek a námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu...	43
3. 2. 3. Koncentrace řízení o směnečném platebním rozkazu	43
3. 2. 4. Obsah námitek	45
3. 2. 5. Samostatné a nesamostatné námitky	46
3. 3. Jednání o námitkách	46
3. 3. 1. Příprava a nařízení jednání	46
3. 3. 2. Dokazování ve vztahu k námitkám	47
3. 3. 3. Vypořádání se s námitkami soudem.....	48
3. 3. 4. Forma rozhodnutí soudu.....	50
Závěr.....	51
Seznam zdrojů.....	53
Abstrakt a klíčová slova	58
Abstract and keywords.....	59

Úvod

Směnky mají ve právním povědomí veřejnosti zvláštní postavení. Na jednu stranu je směnečné právo charakteristické specifickou terminologií, neobvyklými instituty a i zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSŠ“), je z dnešního legislativního pohledu minimálně netradičně stavěný.¹ Na druhou stranu jsou směnky právním institutem, který je veřejnosti, především ve své zajišťovací (utvrzovací) funkci, velmi dobře známý a vzhledem ke své složitosti i překvapivě často používaný neprávní veřejností.

Tomu jistě přispívá i rozšířená představa o obtížné obraně proti směnce, natož směnce, která je platná a řádně uplatněná. Tato představa není mylná, platná směnka skutečně výrazně posiluje pozici věřitele, i proti platné směnce se však bránit lze. Cílem této práce je komplexně popsat právě jednu z možných obran proti uplatněné platné směnce, a to obranu kauzálními námitkami. Velký důraz je přitom v této práci kladen na soudní rozhodnutí a odbornou literaturu. Čtenář by po přečtení této diplomové práce měl chápat pojem kauzální námitky, jaké má kauzální námitka postavení ve směnečném právu, nakolik sleduje osud směnky a také, jak lze kauzální námitku úspěšně uplatnit ve směnečném řízení.

V první kapitole práce se věnuji pojmu směnka jako takovému, charakteristickým znakům směnky (co činí směnku směnkou) a čím se vyznačují směnečné vztahy; tedy nezbytnému kontextu pro pochopení postavení námitek v rámci směnečného práva. Druhá kapitola pojednává o směnečných kauzálních námitkách, o obsahu tohoto pojmu a o možných vztazích mezi směnkou a kauzálním vztahem. Kapitola se věnuje také přechodu kauzálních námitek spolu se směnkou. Konečně jsou v kapitole rozebrány různé druhy kauzálních námitek spolu s příklady. Závěrečná kapitola se pak věnuje praktické stránce kauzálních námitek, tedy jejich uplatnění ve směnečném soudním řízení, a to od návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu, přes podání námitek a zvláštní koncentraci námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu až po vypořádání se s námitkami soudem.

¹ "Prvotné prečítanie paragrafového znenia zákona zmenkového a šekového vyvoláva aj u vyštudovaného právnika dojem, akoby vôbec neštudoval právo na vysokej škole." JABLONKA, Branislav. *Zákon zmenkový a šekový: komentár: právna úprava zmenky (čl. I a III)*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 11.

1. Směnka

Směnečné právo je formální právní oblastí. Z tohoto důvodu je třeba precizně vymezit pojmy, se kterými toto právo pracuje. V této kapitole vymezují pojem „směnka“ jako logický středobod směnečného práva.

1. 1. Definice směnky

Možná překvapivě není bychom marně hledali obecně přijmanou definici pojmu „směnka“ či skupinu definic, které by se přes odlišné slovní vyjádření obsahově kryly. ZSŠ pojem „směnka“ nijak nedefinuje, a jeho definice je tak otázkou teoretickou; z důvodů uvedených v úvodu této kapitoly však velice důležitou.² Osobně vnímám právě Kovařikovu definici směnky jako nejvydařenější: „*Směnku obecně lze definovat jako cenný papír vydaný v zákonem stanovené formě, kterým se určité osoby (směneční dlužníci) zavazují majiteli směnky zaplatit v místě a čase vyplývajícím z listiny částku směnkou určenou s tím, že jde o závazky přímé, bezpodmínečné, nesporné a abstraktní.*“³ V odborné literatuře však lze najít i další definice, například definici Kotáskovu: „*Přehledně můžeme směnku definovat jako listinný cenný papír se zákonem předepsaným obsahem, ve kterém jeho výstavce buď sám slibuje, že zaplatí jiné osobě určitou peněžitou částku (pak jde o tzv. vlastní směnku), anebo platit určité osobě přikazuje (v tomto případě jde o tzv. cizí směnku).*“⁴ Tato definice obsahuje, že směnka je cenný papír listinný, naopak však nezmiňuje nepřímé dlužníky ze směnky.

Nejvyšší soud směnku (s odkazem na právní teorii) definuje následujícím způsobem: „*Směnka je v právní teorii obvykle definována jako dlužnický dokonalý cenný papír, jímž za předpokladu splnění přísných formálních náležitostí vzniká přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní závazek určité osoby zaplatit majiteli směnky v určitém místě a čase stanovenou peněžitou částku.*“⁵

² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 51.

³ Tamtéž.

⁴ KOTÁSEK, Josef. *Právo cenných papírů*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck), s. 124.

⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.8.2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, stejně pak i např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.2014, sp. zn. 33 Cdo 2642/2014.

1. 2. Charakteristické znaky směnky

Rozdíly ve výše uvedených definicích směnky nečiní v praxi zásadní potíže. Ze všech výše uvedených definic lze abstrahovat jisté charakteristické vlastnosti směnky, přičemž právě soubor těchto charakteristik tvoří směnku směnkou.

1. 2. 1. Směnka jako cenný papír

Právo na vyplacení směnečného penízu je bezpodmínečně spjata se směnkou jako listinou a sleduje její osud. Směnka tedy splňuje dva základní znaky cenného papíru – listinou formu a inkorporaci.⁶ V platném právu jsou tyto znaky cenného papíru vymezeny v § 514 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“). Směnečná práva uplatnit mimo směnku, její předložení je nutnou podmínkou jejich uplatnění. Směnka je tak dokonalým cenným papírem neboli skripturou.⁷

1. 2. 2. Okamžik vydání směnky

Stejně jako u jiných cenných papírů je i u směnky důležité určení okamžiku, ve kterém je směnka vydána, protože právě k tomuto okamžiku se váže vznik směnečných práv a povinností.⁸ a s tímto okamžikem je také spojen vznik práv. V odborné literatuře⁹ lze nalézt tři základní teorie vydání cenného papíru, tedy teorie, které určují, od jakého momentu je cenný papír považován za vydaný.

Těmito teoriemi jsou:

- **Teorie kreační:** dle této teorie vzniká cenný papír okamžikem, kdy ho výstavce „vytvoří“, tedy dá mu požadovanou formu a zanesle do něj všechny podstatné

⁶ PAULY, Jan. *Teoretické a legislativní základy cenných papírů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 11.

⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 51.

⁸ V užším smyslu, tj. přímo vyplývajících ze směnky. Práva a povinnosti mohou účastníkům směnečných vztahů vyplývat například ze směnečných smluv o vyplňovacím právu; taková práva a povinnosti pak však nelze označit jako vyplývajících ze směnky.

⁹ VÍTEK, Jindřich. § 520 [Vydání cenného papíru]. In: LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. Citováno dne 29.10.2019 dle databáze Beck-online.

náležitosti. Cenný papír pak vzniká již tímto okamžikem a není třeba, aby byl dán do oběhu.¹⁰

- **Teorie smluvní:** okamžikem vydání cenného papíru je okamžik uzavření smlouvy mezi jeho výstavcem a prvním nabyvatelem.¹¹
- **Teorie vlastnická:** teorie vlastnická kombinuje přístupy kreační a smluvní teorie. Rozlišuje totiž vznik závazku dlužníka z cenného papíru, který vzniká vytvořením listiny jako hmotného substrátu cenného papíru, a právem věřitele z cenného papíru, které vzniká až nabytím takové listiny v dobré víře.¹²

Platná právo vychází z tzv. teorie domnělých práv, která stanoví, že „[p]ři neplatné nebo chybějící smlouvě o vydání cenného papíru je chráněn ten, kdo se domníval, že jde o cenný papír řádně vydaný.“¹³ Tato teorie je v platném právu upravena v § 520 OZ.

Teorie domnělých práv dle § 520 OZ je oproti základní teorii domnělých práv modifikována tak, že cenný papír není (prozatím) vydán, pokud jeho první nabyvatel při nabytí jednal nepoctivě. Naopak je ale chráněn takový nabyvatel, který cenný papír nabyl do svého majetku, přestože pro právní vady nenabyl cenný papír do vlastnictví.¹⁴ K vydání cenného papíru tak dojde v případě, že jeho první nabyvatel (či přesněji řečeno první nabyvatel hmotného substrátu cenného papíru) jej nabyl nepoctivě a posléze tento cenný papír převedl do majetku další osoby, která byla v dobré víře ohledně nabytí takového cenného papíru.

I v kontextu směnečného práva lze uvažovat o výše uvedených teoriích. Směnečná teorie, především historická, zná vlastní teorie¹⁵, neuplatnitelné obecně u cenných papírů, lze však říci, že výše uvedené teorie je možné s menšími změnami použít i na vydání směnky.

¹⁰ BRZOBOHATÝ, Tomáš. *Povaha cenných papírů jako předmětu soukromoprávního vztahu*. Právní praxe v podnikání, 1998, č. 7–8, s. 51; IČ ASPI: 8277 (LIT). Citováno dne 29.10.2019 dle databáze ASPI.

¹¹ VÍTEK, Jindřich. § 520 [Vydání cenného papíru]. In: LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. Citováno dne 29.10.2019 dle databáze Beck-online.

¹² BRZOBOHATÝ, Tomáš. *Povaha cenných papírů jako předmětu soukromoprávního vztahu*. Právní praxe v podnikání, 1998, č. 7-8, s. 51; IČ ASPI: 8277 (LIT). Citováno dne 29.10.2019 dle databáze ASPI.

¹³ VÍTEK, Jindřich. § 520 [Vydání cenného papíru]. In: LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. Citováno dne 29.10.2019 dle databáze Beck-online.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Spíše jako kuriozitu, v platném právu již zjevně neuplatnitelnou, lze uvést tzv. teorii personifikační. Dle této teorie není hlavním věřitelem majitel směnky, nýbrž směnka sama, jejímž dlužníkem je vystavitel (ŠIKL, Heřman. *Teorie závazků skripturních*. Praha: Bursík & Kohout, 1902, s. 12).

Kotásek¹⁶ umísťuje směnečné teorie na pomyslnou úsečku, kdy jedním z hraničních bodů je čistá kreační teorie, na opačném konci se pak nachází čistá smluvní teorie. U čisté kreační teorie pak v tomto rozdělení vzniká směnečný vztah již vytvořením směnky, tedy okamžikem, kdy směnečná listina obsahuje všechny podstatné náležitosti směnky – nejčastěji tedy okamžikem podpisu výstavce či v případě blankosměnky vyplněním prázdných částí. Čistá smluvní teorie pak bezpodmínečně vyžaduje uvedení směnky do oběhu na základě smlouvy mezi výstavcem a prvním oprávněným. Za plně aplikovatelnou považuje teorii domnělých práv, jak je upravena v § 520 OZ. K této teorii (jako modifikované vlastnické teorii) se hlásí i Kovařík.¹⁷ Směnka je tedy vystavena okamžikem, kdy je vyhotovena směnečná listina a uzavřena smlouva mezi výstavcem a prvním nabyvatelem směnky. V případě, že taková smlouva není, případně je neplatná, pak je směnka vydána okamžikem, kdy ji nabude první majitel v dobré víře.¹⁸ Opačně se však vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22.8.2007, sp. zn. 29 Odo 574/2006: „*Všeobecně je přitom zastáván názor, že kreační teorie ovládá i směnečné jednotné, respektive unifikované zákony, vydané na základě ženevských úmluv z roku 1930 (jde o úmluvu o jednotném zákonu směnečném, úmluvu o střetech zákonů a o úmluvu o směnečných poplatcích), a že mezi tyto zákony patří i směnečný zákon.*“ Jak však uvádím výše, pokud lze učinit závěr, že je v (české) teorii nějaká směnečná teorie všeobecně zastávána, pak se bude jednat o teorii domnělých práv, nikoliv o teorii kreační.

1. 2. 3. Zákonem stanovená forma směnky

Zákon směnečný a šekový neobsahuje žádné ustanovení stanovící, že směnka musí být vyhotovena písemně. To však lze dovodit již z čl. I. § 1 ZSS, který stanoví, že cizí směnka (pro směnku vlastní obdobně čl. I. § 75 ZSS) obsahuje „*označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, v kterém je tato listina sepsána; ...*“ Pojem listina pak uvozuje, že směnka musí být zachycena na hmotném substrátu, a je tím vyloučeno ústní vydání směnky. Zároveň je také vyloučena možnost vydat směnku jako zaknihovaný cenný papír ve smyslu § 525 OZ.¹⁹ Nelze však dovodit, že by směnka musela být vydána na papíře. Přípustné je v zásadě každé médium, na které je možné směnku zanést a u kterého lze rozeznat rub a líc s tím, že k takovému

¹⁶ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 87.

¹⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 74.

¹⁸ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 88.

¹⁹ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 18.

médiu musí být možno připojit alonž.²⁰ Dle Kovaříka by pak měla být v zásadě platná i směnka sepsaná křídou na tabuli.²¹ Nejvyšší soud rozhodl, že „že není podstatné, jakým typem či velikostí písma je slovo směnka do vlastního textu listiny vepsáno, ale je podstatné, zda spolu s textem, do kterého je vepsáno, tvoří souvislý a na sebe navazující text, nevzbuzující pochybnosti, že je jeho součástí.“²²

1. 3. Podstatné náležitosti směnky

Aby se jednalo o směnku, musí směnečná listina obsahovat podstatné náležitosti, jak jsou stanoveny v čl. I § 1 ZSŠ pro směnku cizí:

- označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, v kterém je tato listina sepsána;
- bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu;
- jméno toho, kdo má platit (směnečníka);
- údaj splatnosti;
- údaj místa, kde má být placeno;
- jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno;
- datum a místo vystavení směnky;
- podpis výstavce.

Podstatné náležitosti vlastní směnky jsou pak obsaženy v čl. I § 75 ZSŠ. Rozdíly mezi náležitostmi cizí a vlastní směnky jsou dány už jejich rozdílným obsahem. Směnka vlastní tak místo bezpodmínečného příkazu obsahuje bezpodmínečný slib (viz níže) a neobsahuje jméno směnečníka, protože tento směnečný účastník nepřichází u směnky vlastní v úvahu. Platí však, že závěry k podstatným náležitostem směnky cizí lze uplatnit i na podstatné náležitosti směnky vlastní právě s výhradou výše uvedených rozdílů.

²⁰ Tamtéž.

²¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 22.

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7.5.2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002.

1. 3. 1. Slovo směnka a jazyk směnečného prohlášení

Slovo směnka musí být pojato do vlastního textu listiny (směnečná klauzule) a vyjádřeno v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána. Jde o jeden z projevů tzv. formální směnečné přisnosti.²³ Tato náležitost je výjimkou z pravidla, že právní jednání se posuzuje podle svého obsahu, nikoliv označení.²⁴ Důvodem pro tento požadavek je snaha upozornit účastníky, že se jedná o zvláštní cenný papír, který podléhá zvláštním pravidlům.²⁵ Jde o ochranu výstavce – pojetím slova směnka do vlastního textu je výstavce zákonodárcem nucen, aby skutečně uvážil závažnost vydání směnky se všemi na to pro výstavce navazující důsledky. Přípustná jsou i běžně používaná označení, kde „směnka“ tvoří jen část slova jako například vistasměnka²⁶ nebo rektasměnka²⁷. Přijatelné je dokonce i označení blankosměnka.²⁸ Velmi hraniční už jsou však označení jako „směnečná listina“ nebo „směnečný příkaz“. Chalupa²⁹ taková označení vylučuje, Kotásek³⁰ připouští, že velmi benevolentní soudce by takové označení mohl uznat jako dostatečné. Dle mého názoru v daném případě není slovo směnka pojato do vlastního textu listiny, a směnka je tak neplatná. Je irelevantní, pokud je slovo směnka ve směnečné klauzuli barevně nebo typem písma odlišeno od zbytku klauzule za podmínky, že je slovo směnka součástí vlastního textu směnky.³¹ Nepostačí však, pokud je slovo směnka pouhým nadpisem směnečné listiny.³² Směnečná klauzule musí být, stejně jako celá směnka, sepsána v jednom jazyku. Není však stanoveno, v jakém jazyce má být směnka sepsána. Může tak být sepsána v jakémkoliv jazyce, bez ohledu na místo vystavení, národnost účastníků či platební místo. Chalupa uvádí, že postačí, aby byl jazyk objektivně existující a srozumitelný pro třetí nezúčastněné osoby.³³ Kovařík za přípustné považuje i mrtvé jazyky jako latina nebo umělé (esperanto).³⁴ Platná je směnka vystavená pomocí

²³ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 11.

²⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 72.

²⁵ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 32.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 9.

²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.2.2016, sp. zn. 29 Cdo 4535/2014.

²⁹ CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2., rozš. vyd. Praha: Linde, 2008, s. 37.

³⁰ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 32.

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7.5.2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002.

³² KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 33.

³³ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2006. Zákony – komentáře, s. 10.

³⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 79. Opačně ale Chalupa v CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2., rozš. vyd. Praha: Linde, 2008, s 37, který považuje umělé jazyky za nepřipustné.

vícejazyčného formuláře, na kterém jsou náležitosti směnky uvedeny ve dvou či více jazycích a výstavce doplní potřebné údaje. Pokud je formulář pak doplněn v jednom z jazyků nabízených formulářem, je směnka vystavena právě v tomto jazyce a ostatní text v jiném jazyce má pouze pomocný význam.³⁵ Směnka však nemůže být vystavena ve dvou jazycích bez ohledu na to, jak si jsou tyto jazyky podobné. Neplatná tak bude směnka, která bude částečně v češtině a částečně ve slovenštině.³⁶ Požadavek jazykové jednotnosti směnky se týká jen těch částí směnky, které jsou přičitatelné výstavci (základní směnka). Směnečná prohlášení jiných osob (avalisty, indosanta) pak už mohou být v jakémkoliv jazyce a pokud se jejich jazyk liší od jazyka směnky, není to na škodu platnosti směnky ani těchto prohlášení.³⁷ Vztah požadavku na jednotu jazyka směnky a různých směnečných prohlášení shrnuje Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 15.12.2016, sp. zn. 5 Cmo 279/2016³⁸: „*Požadavku jednoty jazyka směnky podléhá na směnce cizí i vlastní prohlášení výstavce směnky. Prohlášení jiných směnečných dlužníků (příjemci, rukojmí, indosanti, čestní příjemci) mohou být v jazycích odlišných od jazyka, který použil výstavce směnky. Povinnosti jazykové jednoty směnky nepodléhají doložky směnečné bezvýznamné, zejména doložky vedlejší. Vždy je přípustné vyznačit jména fyzických osob, názvy právnických osob a místní údaje ve směnce v jejich originální podobě.*“

1. 3. 2. Směnečné prohlášení

Směnečná listina dále musí obsahovat bezpodmínečný příkaz (slib) **zaplatit učitou peněžitou sumu**. Bezpodmínečnosti příkazu (slibu) se věnuji níže v části 1.4.2. věnované bezpodmínečnosti jako definičnímu znaku směnečných závazků. Příkaz (slib) musí znít na peněžitou sumu. Tím je stanoveno, že směnka může sloužit pouze jako peněžní cenný papír. Pokud listina nezní na peníze, nejedná se o směnku a neřídí se ZŠS. To však neznamená, že by jejím vydáním nemohl vzniknout závazek, lze uvažovat o poukázce nebo o inominátním cenném papíru ve smyslu § 515 OZ.³⁹ Z čl. I § 6 odst. 1 ZŠS vyplývá, že peněžita sama může být uvedena jen slovy, jen čísly nebo kombinací. V případě rozporu mezi slovním a číselným vyjádření směnečné sumy má přednost suma vyjádřená slovy. Důvod pro přednost slovního vyjádření je nasnadě –

³⁵ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 34.

³⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 79.

³⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 80.

³⁸ Dostupné v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

³⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 54.

v písemném vyjádření udělá chybu méně spíše než v číselném vyjádření.⁴⁰ Ustanovení čl. I § 6 odst. 2 ZSS pak stanoví, že je-li směnečná suma uvedená několikrát slovy nebo několikrát čísly a neshodují-li se tyto údaje, platí suma nejmenší. Obecně tak lze říci, že pokud směnka obsahuje několik vyjádření směnečné sumy, platí nejmenší slovy vyjádřená směnečná suma. Peněžitá suma musí být určitá i ve vztahu k měně peněžité sumy. Pokud je tak peněžitá suma uvedena v měně, která v den vystavení směnky neexistovala, je taková směnka neplatná.⁴¹ Především v devadesátých letech pak bylo množství směnek neplatných, protože výstavce ze zvyku místo zkratky „Kč“ použil zkratku koruny československé – „Kčs“ – nebo použil směnečný formulář obsahující zkratku „Kčs“, aniž by si uvědomil, že koruna československá již neplatí. Taková směnka, pokud byla vydána po 8.2.1993 (den měnové rozluky), je však neplatná.⁴² Dle Kotáska⁴³, lze očekávat, že v budoucnu bude uvedení měny zkratkou „Kčs“ přijatelné, i pokud výstavce mínil korunu českou, protože se spíše bude jednat o překlep než o omyl ve měně. Směnka však nemusí být nutně označena zkratkou Kč, pokud zní na české koruny. V svém rozsudku ze dne 17.5.2016, sp. zn. 5 Cmo 31/2016⁴⁴ rozhodl Vrchní soud v Praze, že platné je označení měny směnky zkratkou „CZK“ nebo jiným symbolem podle normy ISO 4217. Označení měny podle této normy nemůže založit ani jazykovou nejednostnost směnečného prohlášení – směnka s českým směnečným prohlášením, tak nemusí znít na „americký dolar“, postačí označení „USD“. Pokud by směnka zněla na jak na „koruny“, tak na „Kč“, bude záležet na okolnostech směnky – pokud však z těchto okolností bude zjevné, že se „korunou“ myslela koruna česká, směnka bude platná.⁴⁵

1. 3. 3. Jméno směnečníka

Na směnce cizí musí být uvedeno jméno směnečníka. Samotné uvedení směnečníka ho však ještě k ničemu nezavazuje, to až přijetím směnky ve smyslu čl. I § 28 ZSS. Zda bude či nebude směnka později platně akceptována, nemá na platnost směnky žádný vliv.⁴⁶ K platnosti

⁴⁰ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 81.

⁴¹ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18.6.1996, sp. zn. 4 Cmo 386/96. Dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

⁴² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13.6.1995, sp. zn. 5 Cmo 527/94, dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019, nebo rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 18.2.1994, sp. zn. 5 Cm 27/94. Dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

⁴³ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 39.

⁴⁴ Dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.3.2010, sp. zn. 29 Cdo 2352/2008.

⁴⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25.6.1995, sp. zn. 5 Cmo 531/95. Dostupný v databázi Beck-online.

směnky pak stačí, aby byl směnečník vůbec na směnce uveden a není třeba, aby byl označen celým jménem či bydlištěm. Platná bude dokonce i směnka, na které bude vyznačen zcela fiktivní směnečník.⁴⁷

1. 3. 4. Údaj splatnosti

Údaj splatnosti je podstatnou náležitostí směnky v tom smyslu, že každá směnka musí mít určitou splatnost, neznamená to však, že by každá směnka musela obsahovat doložku o splatnosti.⁴⁸ V případě její absence (za předpokladu, že se nejedná o blankosměnku s nevyplněným údajem splatnosti) se uplatní nevyvratitelná domněnka, že se jedná o směnku splatnou na viděnou (vistasměnku), obsažená v čl. I § 2 odst. 2 ZSŠ., resp. čl. I § 76 odst. 2 ZSŠ. Možnosti určení splatnosti směnky stanoví čl. I § 33 odst. 1 ZSŠ. Je tak možno stanovit splatnost na viděnou (vistasměnka), na určitý čas po viděné (lhůtní vistasměnka), na určitý čas po vystavení či na určitý den. Dle čl. § 33 odst. 2 ZSŠ jsou směnky s jinou dobou splatnosti nebo se splatností postupnou neplatné.

1. 3. 5. Platební místo

Platební místo směnky označuje místo, ve kterém by měl dlužník plnit a věřitel toto plnění přijmout. Neznamená to však, že by k placení nemohlo dojít kdekoli jinde, platbu na jiném místě však mohou dlužník i věřitel odmítnout. Na platebním místě také dochází k předložení směnky a případně k protestu pro neplacení.⁴⁹ Dostatečně určité je označení pomocí jména obce. Neurčité, a tedy zakládající neplatnost směnky, je například označení „v sídle věřitele“.⁵⁰ Pokud směnka neobsahuje platební místo, lze užít podpůrná platební místa, tedy místo uvedené u jména směnečníka dle čl. I § 2 odst. 2 ZSŠ, resp. místo vystavení dle čl. I § 76 odst. 2 ZSŠ pro směnku vlastní. Směnka může být splatná u třetí osoby ve smyslu čl. I § 4 ZSŠ.

⁴⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 88.

⁴⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 17.

⁴⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 18.

⁵⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 17.

1. 3. 6. Jméno remitenta

Směnka musí vždy obsahovat jméno remitenta. Nepostačí údaj „na majitele“ či obdobné. Zákon nestanoví míru, do jaké má být remitent identifikován, údaje by ale měly být natolik určité, aby šlo bez pochybností určit, která konkrétní osoba je remitentem.⁵¹ Nejjednodušeji bude tohoto dosaženo, pokud bude remitent označen křestním jménem, příjmením a rodným číslem, resp. názvem a IČO u právnických osob. Přitom platí, že remitentů může být více, z nichž každý z nich je oprávněn vykonat právo ze směnky.⁵²

1. 3. 7. Datum a místo vystavení

Směnka musí obsahovat také datum vystavení a místo vystavení. U obou těchto údajů platí, že nemusí odpovídat realitě, tj. směnku lze v tomto ohledu např. antedatovat či postdatovat.⁵³ Údaje data a místa vystavení však musí být možná. Na směnce tak nemůže být uvedeno, že byla vydána na neexistujícím místě. Stejně tak nemůže předcházet splatnost směnky datu vystavení směnky. Neplatnou by nejspíše byla i směnka obsahující datum vydání, které následuje až po datu smrti výstavce.⁵⁴ Datum vystavení musí být na směnce uvedeno vždy, pokud chybí místo vystavení, lze využít místo uvedené u jména výstavce dle čl. I § 2 odst. 4 ZSŠ, resp. čl. I § 76 odst. 4 ZSŠ.

1. 3. 8. Podpis výstavce

Ustanovení čl. I § 1 ZSŠ, resp. čl. I § 75 ZSŠ nevyžadují, aby směnka obsahovala identifikační údaje výstavce. Postačí pouze jeho podpis. Identifikace výstavce je však v zájmu účastníků směnečných vztahů, především pak remitenta a dalších majitelů směnky, aby měli možnost vymáhat po výstavci jeho povinnosti ze směnky. Podpis výstavce nemusí být jeho obvyklým podpisem. Neplatnost směnky přitom nezakládá ani to, že výstavce vůbec neexistuje nebo pokud výstavce sice existuje, ale směnku nevydal, tedy pokud je jeho podpis na směnce

⁵¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 88.

⁵² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21.11.1996, sp. zn. 5 Cmo 466/95. Dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

⁵³ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 50.

⁵⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 90.

falešný.⁵⁵ Taková směnka ale samozřejmě výstavce nezavazuje a výstavce může uplatnit námitku nepravého podpisu.

1. 3. 9. Rozpor mezi podstatnými náležitostmi

Směnka vlastní a směnka cizí mají rozdílné podstatné náležitosti. Jak by však byla posouzena „vlastní“ směnka, která by kromě všech náležitostí obsažených v čl. I § 75 ZSŠ obsahovala také údaj o směnečníkovi? Směnečník z principu věci u směnky vlastní nemůže vystupovat, v případě uvedení označení a údajů o směnečníkovi na směnce vlastní by šlo tak uvažovat o neplatnosti směnky pro neurčitost – mýnil výstavce vystavit směnku vlastní, nebo cizí? Liberálnější názor zastává Kovařík⁵⁶ dle kterého není uvedení směnečníka na vlastní směnce nikde zakázáno, a pokud jsou ostatní podstatné náležitosti (především bezpodmínečný slib zaplatit) nepochybné, má taková doložka o směnečníkovi nulové účinky, nepřihlédne se k ní a směnka bude platná. Obdobný problém představuje i vlastní směnka, která obsahuje i akcept výstavce – tedy opět nadbytečnou doložku, která je běžná u směnky cizí. Z rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 2.2.2004, sp. zn. 9 Cmo 400/2002⁵⁷ vyplývá, že akcept výstavce nemá z hlediska obsahu a platnosti vlastní směnky žádného významu. Pokud je však výstavce žalován jako příjemce směnky, nebude taková žaloba úspěšná, protože směnka neobsahuje podstatné náležitosti směnky cizí. Vnímám však rozdíl mezi směnkou vlastní, která obsahuje údaj o směnečníkovi, a směnkou vlastní, která je výstavcem navíc akceptována. Z přijetí vlastní směnky výstavcem lze dovodit, že výstavce pouze nad rámec zákona projevil vůli směnku zaplatit, byť možná z neznalosti zákona. Výstavcův akcept do směnečného vztahu nepřivádí další účastníky a vedle bezpodmínečného slibu zaplatit z logického hlediska bez problémů ob stojí i vlastní akcept takového slibu. Stejné argumenty ale u vlastní směnky s uvedeným směnečníkem použít nelze. Výstavce směnečníka na směnce uvedl (být možná z neznalosti) a takové uvedení je v rozporu s jeho směnečným prohlášením. Z ničeho nevyplývá, že by snad směnečný slib měl automaticky mít přednost před uvedením směnečníka, v obou případech se dokonce jedná o podstatnou náležitost směnky (být jednou vlastní, jednou cizí). Pokud směnka obsahuje směnečný slib i směnečníka, je zjevné, že výstavce pochybil. Nelze však již ze směnky vyčíst, zda pochybil ve znění směnečného prohlášení nebo uvedením směnečníka, směnka je tak vnitřně rozporná a tento

⁵⁵ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář. 2.*, aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 52.

⁵⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice. 6.*, přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 72.

⁵⁷ Dle KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled směnečné judikatury. 4.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. Judikatura (Wolters Kluwer ČR), s. 29.

rozpor nelze překlenout výkladem. Jak uvedl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 2.6.2010, sp. zn. 28 Cdo 4497/2009: „Protože nabyvatel směnky má k dispozici pouze směnku jako takovou, lze při výkladu směnky brát v potaz pouze směnečnou listinu a jiné okolnosti lze zohlednit jen tehdy, pokud by musely být známy každé třetí osobě.“ Listina obsahující směnečný slib i údaje o směnečníkovi je tak neplatná.⁵⁸

1. 4. Definiční znaky směnečných závazků

Směnkou založené směnečné vztahy se vyznačují znaky, které lze označit za definiční. Těmito znaky směnečných závazků jsou přímost, bezpodmínečnost, nespornost a abstraktnost.⁵⁹

1. 4. 1. Přímost směnečných závazků

Přímost směnečných závazků tkví ve vztazích mezi hlavními (přímými) směnečnými dlužníky (kterými jsou příjemce směnky cizí, výstavce směnky vlastní a jejich avalisté) a majitelem směnky. Přímost se projevuje tím, že majitel směnky má proti přímým dlužníkům nárok na zaplacení, který není vázán na splnění dalších formalit.⁶⁰ Tento vztah existuje vždy, dokud směnka existuje, případně dokud hlavní dlužník na směnku neplní. Vedle těchto přímých vztahů však mohou existovat i vztahy nepřímé, postižní. Tyto vztahy jsou však pouze latentní a zaktivují se až v případě, kdy není směnka honorována.⁶¹

1. 4. 2. Bezpodmínečnost směnečných závazků

Směnečný závazek musí být bezpodmínečný. To je zajištěno ustanovením čl. I § 1 a čl. I § 75 ZSS, které stanoví, že směnka musí obsahovat bezpodmínečný příkaz (slib) zaplatit určitou peněžitou sumu. Pokud by takové směnečné prohlášení obsahovalo podmínku, byla by směnka

⁵⁸ Stejně Vážný 5160: „Smísen-li ve směnce živel směnky vlastní (zaplatím na řád můj vlastní) a směnky vydané (označením trasáta pod kontextem směnky), jest směnka neplatnou.“

⁵⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 2.

⁶⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 5.

⁶¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 4.

neplatná⁶².⁶³ Příkladem nepřipustné podmínky bude například příkaz „Zaplatte po dodání zboží...“⁶⁴ nebo slib „Za tuto směnku zaplatím, pokud nebude ve splatnosti plněno dle úvěrové smlouvy...“. Podmínku nesmí obsahovat směnečný příkaz bez ohledu na to, kde na směnce se podmínka nachází. Směnka tak bude neplatná i v případě, když sice nebude podmínka přímo ve samotném směnečném prohlášení, z kontextu celé směnky však bude vyplývat, že směnečné prohlášení je činěno podmíněně.⁶⁵ Už z toho vyplývá, že podmíněná prohlášení jiných účastníků směnky než výstavce nevedou k neplatnosti směnky. Pokud by prohlášení jiných účastníků podmínku přece obsahovaly, spojuje s tím ZSŠ buď takový účinek, že se k podmínce nepřihlíží (čl. I § 12 odst. 1 ZSŠ v případě indosamentu) nebo že podmínka maří celou doložku (čl. I § 26 odst. 1 ZSŠ).⁶⁶ Nelze vydat ani směnku s „odloženou účinností“ bez ohledu na to, zda je takový odklad obsažen do samotného směnečného prohlášení. Taková doložka by mohla znít např. „Tato směnka se stane platnou až 3.5.2019.“ To však nelze připustit, neboť takovou doložkou se v rozporu a vede k tomu, že se rozchází okamžik vydání směnky a vzniku směnečného závazku, což však ZSŠ neumožňuje.⁶⁷ I pokud by kauza směnka byla podmíněna (například pokud má směnka zajišťovat dluh, která má teprve vzniknout), není možné takovou podmínku do směnečného prohlášení uvést.⁶⁸ Kauzou směnky však častokrát bude obchodní vztah mezi jejími účastníky, přičemž takové vztahy běžně obsahují prvek nejistoty (plnění, solventnosti protistrany,...). Tuto nejistotu však nelze přenášet do směnečných vztahů, resp. do směnky samé, protože tím by byla zcela popřena povaha směnky jako cenného papíru určeného pro další obchodování.⁶⁹ Pokud si účastníci směnečného vztahu přesto přejí navázat směnku na konkrétní mimosměnečnou kauzu, slouží k tomuto tzv. hodnotová (valutová) doložka, kterou se na směnce například vyznačuje, za účelem placení nebo zajištění jakého úvěru je směnka vydávána. Taková doložka ale nemůže narušit bezpodmínečný charakter směnečného příkazu (slibu).⁷⁰ Za určitých

⁶² K pojmu „neplatná směnka“ viz KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 30. Směnka je buď platná, nebo daná listina není směnkou. Byť je vhodnější užívat pojem „zdánlivá směnka“, držím se v této práci ustáleného pojmu „neplatná směnka“.

⁶³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 81.

⁶⁴ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 37.

⁶⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 111.

⁶⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 5.

⁶⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s.12.

⁶⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 81.

⁶⁹ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2006. Zákony – komentáře, s. 11.

⁷⁰ Tamtéž.

však okolností však může mít vliv na případnou uplatnitelnost určitých kauzálních námitek, resp. prokazatelnost nepoctivosti jednání nabyvatele směnky ve smyslu čl. I § 17 ZSS.⁷¹ Obdobnou funkci vyznačení propojení směnky na obchodní vztahy pak plní doložka avizová u směnky cizí.⁷²

Nejvyšší soud se ve věci sp. zn. 29 Cdo 1963/2017 zabýval otázkou, zda má doložka krytá podpisem výstavce umístěná na rub směnky ve znění „*s podmínkou pravomocného osvobození výstavce dle 19 T 131/2009*“ charakter podmínky zaplacení směnky, tedy podmínky nepřipustné, zakládající neplatnost směnky. Dospěl k názoru, že podmínka uvedená na rubu směnky není podmínkou zakládající neplatnosti směnky, protože směnečné prohlášení na lici směnky je kryté podpisem a žádnou podmínku neobsahuje, přičemž „*zmíněná doložka nemá (vzhledem k jejímu obsahu) přímou souvislost s platebním slibem vyjádřeným (a výstavcem podepsaným) na lici směnky*“. Souhlasím se Nejvyšším soudem potud, že taková doložka skutečně nezakládá neplatnost směnky, nemohu však souhlasit s odůvodněním. Co se podmínek na směnce týče, platí totiž: „*Je nutno považovat za zcela nepřipustné přenášet do platebního slibu na směnce vlastní případné podmínky nebo výhrady, které by vyplývaly z jiných právních vztahů, které jsou mezi výstavcem a remitentem mimo směnku. Taková podmínka nesmí se objevit ani na jiném místě směnky v souvislosti s jinými zápisy a doložkami.*“⁷³ I rub směnky je přitom samozřejmě součástí směnky. Předmětnou směnku bych však přesto vyhodnotil jako platnou, protože z jejího popisu ve výše uvedeném rozhodnutí nevyplývá, že by doložka s podmínkou byla datována. Nelze tak určit, zda byla směnka s doložkou již vydána, nebo byla doložka na směnku doplněna až později. Pokud však mezi směnečným prohlášením a připojením předmětné doložky nastala časová prodleva, tak musí být chráněn směnečný věřitel a směnka musí být posouzena jako platná. Po dobu mezi původním vydáním směnky a doplněním doložky (za předpokladu, že je směnka jinak perfektní) totiž byla směnka platná. Není důvod, aby mohl směnečný dlužník později směnku zneplatnit přidáním „*podmínkové doložky*“ na rub směnky.⁷⁴

⁷¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 39.

⁷² CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2006. *Zákony – komentáře*, s. 47.

⁷³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 111. Tuto citaci přitom obsahuje i předmětné rozhodnutí Nejvyššího soudu.

⁷⁴ Srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6.6.2005, sp. zn. 12 Cmo 15/2005: „*Pokud někdo svobodně a vážně podepíše směnku v postavení směnečného dlužníka a činí tak podle svého názoru bezdůvodně, nemůže se později své platební povinnosti ze směnky zprostit.*“ Dle KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled směnečné judikatury*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. *Judikatura (Wolters Kluwer ČR)*, s. 102.

1. 4. 3. Nespornost směnečných závazků

Směnečné závazky jsou závazky nesporné. To znamená, že majitel směnky je v případě vymáhání směnečné sumy (ať už předložením k placení nebo soudně) zásadně povinen pouze k tomu, aby prokázal, že je vlastníkem platné směnky. Nemá povinnost tvrdit ani prokazovat, jaká kauza vedla k vydání směnky; směnka sama o sobě je dostatečným titulem pro pohledávku vymáhanou směnečným věřitelem. Za určitých okolností se může směnečný dlužník ubránit placení dluhu ze směnky vlastníkově platné směnky (například právě kauzálními námitkami ve smyslu čl. I § 17 ZSŠ); v těchto případech však vždy leží břemeno tvrzení i břemeno důkazní pouze na straně dlužníka, který takové námitky uplaňuje.⁷⁵

1. 4. 4. Abstraktnost směnečných závazků

S nesporností závazků ze směnky je spojena i jejich abstraktnost. Ta se projevuje tím, že směnečné závazky vznikají již splněním formalit, které předepisuje ZSŠ, bez ohledu na další vztahy účastníků směnky (mimo těch, které z určité směnky vyplývají).⁷⁶ Abstraktnost směnky osvobozuje směnku od určité smlouvy.⁷⁷ Abstraktnost směnečných závazků charakterizuje Nejvyšší soud následovně: „I když se vystavení směnky zpravidla opírá o určitý důvod (kauzu), vzniká ze směnky specifický (směnečný) právní vztah, jehož abstraktní charakter tkví v tom, že právní důvod (kauza) není pro jeho existenci významný a ze směnky nevyplývá. Směnečný závazek je přitom zcela samostatný a oddělený od případného závazku, který byl původem jeho vzniku.“⁷⁸ Kauza směnky pravidelně existovat bude, bude však existovat mimo směnečný vztah a nebude ovlivňovat jeho obsah (míněno až po vydání směnky – směnečná kauza naopak rozhoduje o podobě směnky při jejím vydání).⁷⁹ Kauza však má zásadní vliv při uplatňování námitek z vlastních vztahů ve smyslu čl. I § 17 ZSŠ.

⁷⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 81. Stejně tak rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 1.7.1994, sp. zn. Cm 123/94, dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019: „Pro směnečné závazky je příznačná jejich abstraktnost a nespornost, projevující se mimo jiné v tom, že účel vystavení směnky je nerozhodný a všechny námitky vznesené osobou ze směnky zavázanou je tato osoba povinna v soudním řízení jednoznačně prokázat.“

⁷⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 54.

⁷⁷ KOTÁSEK, Josef. *Směnka a její kauza*. Právní rozhledy. 1997, č. 12, s. 615-620.

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.8.2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000.

⁷⁹ CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2., rozš. vyd. Praha: Linde, 2008, s. 237.

2. Kauzální námitky

Kauzální námitky jsou takové námitky směnečného dlužníka⁸⁰ proti majiteli směnky, které nalézají svůj původ ve vztahu, který byl důvodem pro vydání směnky – v kauzálním vztahu. Tento vztah je ve vztahu ke směnce někdy také označován jako příčinný vztah.⁸¹ Díky abstraktní povaze směnky však obtojí i taková směnka, která žádnou kauzu, příčinný vztah, nemá. Absence kauzy pouze zakládá možnou obranu dlužníka, viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.2.1997, sp. zn. 5 Cmo 11/1996⁸²: „*Kdo se jako dlužník na směnku podepíše, je směnečně zavázán i tehdy, není-li mezi ním a majitelem směnky žádný jiný závazkový vztah. Nedostatek kauzálního vztahu není důvodem neplatnosti směnečného závazku, ale zakládá jen za podmínek čl. I. § 17 zák. č. 191/1950 Sb. námitku, která je jen obranou proti povinnosti platnou směnku zaplatit.*“ Směnky vydané bez kauzy (plané směnky) však jsou samozřejmě v praxi vzácné – právě proto, že není žádný důvod je vydávat. Most mezi směnkou a příčinným vztah představuje směnečná smlouva. V ní jsou stanoveny důvody vydání směnky, dalších modifikací směnky, směnečného vztahu a také funkce směnky ke kauzálnímu vztahu. Směnečná smlouva je bezprostředním důvodem pro vydání směnky.⁸³

2. 1. Funkce směnky ke kauzálnímu vztahu

Směnka může mít různé funkce ve vztahu k příčinnému vztahu. Při rozdělování těchto funkcí, resp. druhů směnek, především zkoumáme, jaký vliv má vydání směnky na existenci či obsah vztahu kauzálního. Obecně tak dělíme směnky především na směnky platební a zajišťovací.⁸⁴ V části literatury se pak lze setkat také ještě s odlišením směnek sankčních.⁸⁵

⁸⁰ Kauzální námitky nelze pojmově vyloučit u přímých ani nepřímých dlužníků. Vždy se však musí jednat námitky toho konkrétního dlužníka, který je uplatňuje. Bez dalšího tak avalista například nemůže uplatnit kauzální námitky svědčící výstavci směnky (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.5.2004, sp. zn. 29 Odo 810/2003). Je to však možné v případě, když si to předem ujedná ve směnečné smlouvě, na jejímž základě se stal avalistou, pokud je jejím účastníkem i majitel směnky (SADECKÝ, Lukáš. *Směnečné rukojemství pohledem avala (avalisty)*. Právní rozhledy. 2010, č. 12, s. 424-428).

⁸¹ CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2., rozš. vyd. Praha: Linde, 2008, s. 238.

⁸² Dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

⁸³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 57.

⁸⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 58.

⁸⁵ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 147.

2. 1. 1. Platební směnka

Platební směnka je taková směnka, která byla vydána proto, aby při jejich splatnosti skutečně došlo k úhradě směnečné sumy.⁸⁶ Platební směnky přitom dále dělíme. V prvním případě hovoříme o placení směnkou (směnky pro soluto), v druhém případě jde o směnky, které jsou nástrojem placení (směnky pro solvendo).

Pokud dojde k placení směnkou (pro soluto), je kauzální dluh splněný již vydáním směnky.⁸⁷ Směnka tak hraje roli platidla a ve vztahu ke kauzálnímu vztahu dochází k privativní novaci, kdy práva a povinnosti z něj vydáním směnky zanikají a jsou nahrazeny směnečnými právy a povinnostmi z platební směnky.⁸⁸ Oproti tomu v případě placení prostřednictvím směnky (pro solvendo) má směnka roli pouhého nástroje placení. Vydání směnky či jiný její převod na věřitele nemá na rozdíl od směnky pro soluto v daný okamžik vliv na trvání původního závazku a závazek ze směnky existuje vedle závazku původní obecněprávní povahy.⁸⁹ Vztah závazku ze směnky pro solvendo a původního závazku řeší § 1909 OZ. Ten stanoví: „*Použil-li dlužník ve shodě se smlouvou jako prostředek placení směnku, nemá vystavení směnky vliv na trvání peněžitého dluhu, ale věřitel může na dlužníku požadovat plnění dluhu, jen nemohl-li dosáhnout splnění ze směnky; pokud však věřitel splnění dosáhl, považuje se dluh za splněný již vystavením směnky. To platí i tehdy, byl-li otevřen akreditiv, vystaven šek nebo v jiných obdobných případech.*“ Toto ustanovení se však nepoužije na směnky pro soluto, u kterých původní vztah zanikl již vydáním, ani na směnky zajišťovací, kde má naopak prvoritu vymáhání dluhu z příčinného závazku.⁹⁰

⁸⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 58.

⁸⁷ Vydáním se ve smyslu § 520 OZ míní okamžik, kdy je směnka předána věřiteli. Viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12.12.2006, sp. zn. 5 Cmo 426/2006, dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019: „*Je-li dohodnuto, že obecný závazek bude zaplacen směnkou, dochází k zániku závazku splněním v okamžiku, kdy je smluvená směnka předána věřiteli nebo jiné s věřitelem sjednané osobě.*“

⁸⁸ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 144.

⁸⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 58.

⁹⁰ ŠILHÁN, Josef. § 1909. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. Citováno dne 29.10.2019 dle databáze Beck-online. Také rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.8.2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000.

2. 1. 2. Zajišťovací a utvrzovací směnka

Právě zajišťovací směnka je dalším druhem směnek z pohledu jejich funkci v příčinném vztahu. V českém prostředí je přitom zajišťovací směnka zdaleka nejčastější.⁹¹ Zajišťovací směnky jsou dokonce natolik rozšířené, že Vrchní soud v Praze rozhodl v rozsudku ze dne 18.3.2008, sp. zn. 5 Cmo 5/2008⁹², že platební funkce směnky musí být spolehlivě prokázána, jinak je nutno předpokládat, že se jedná o směnku zajišťovací, a to právě z toho důvodu, že tuzemské směnky plní ve velké převaze zajišťovací funkci. Jak uvádím výše, i při vydání zajišťovací směnky má při vymáhání prioritu příčinný závazek, resp. dluh z tohoto závazku. Směnka tak plní pouze zajišťovací, resp. utvrzovací, funkci. O utvrzovací směnce hovoříme, pokud na směnce není žádný další dlužník kromě dlužníka z příčinného vztahu (například v roli avala výstavce).⁹³ Rozlišení na zajištění a utvrzení dluhu přinesl do platného práva až občanský zákoník č. 89/2012 Sb.⁹⁴ Starší literatura a judikatura tak nerozlišuje mezi utvrzovací a zajišťovací směnkou, z pohledu směnečného práva to však není na škodu, protože utvrzovací a zajišťovací směnky se chovají totožně. Pokud je tedy hovořeno o zajišťovací směnce, rozumí se tím i utvrzovací směnka a naopak, pokud z kontextu nevyplývá opak. Účastníci zajišťovací směnky nemají v úmyslu směnku předložit a vyplatit – alespoň tedy při předpokládaném a bezproblémovém běhu věcí. Pokud však komplikace nastanou a věřitel není úspěšný s vymáháním původního dluhu, má v ruce směnku, kterou může vymáhat se všemi z toho vyplývajícími výhodami, jako je nespornost závazku ze směnky nebo směnečné řízení. Zajišťovací směnka přitom může „zajišťovat“ také splnění nepeněžitě dluhu. Nejedná se však o zajištění v pravém smyslu slova, protože směnka může být vystavena pouze na peníze.⁹⁵ Směnka zajišťující nepeněžitě plnění tak spíše než toto nepeněžitě plnění zajišťuje případnou budoucí pohledávku ve formě náhrady škody vzniklé nesplněním nepeněžitě povinnosti. Nic však nebrání účastníkům takové směnky, aby se dohodli, že v případě nesplnění nepeněžitě povinnosti bude moci majitel směnky směnku uplatnit a jejím zaplacením zanikne i povinnost nepeněžitě plnění.

⁹¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 1.

⁹² Dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

⁹³ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 145.

⁹⁴ LASÁK, Jan. § 2048. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. Citováno dne 29.10.2019 dle databáze Beck-online.

⁹⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 15.

2. 2. Námitky z vlastních vztahů

Ustanovení čl. I § 17 ZSŠ mimo jiné stanoví, že námitky z vlastních vztahů žalovaného k výstavci nebo k dřívějším majitelům nelze činit, ledaže majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka. A contrario z tohoto ustanovení pak vyplývá, že v opačném případě námitky činit lze.⁹⁶ Toto pravidlo se však uplatní pouze u indosovatelných směnek. U rektasměnek dochází k převodu směnky smlouvou o postoupení pohledávky, a tím jsou na nového majitele převáděny i námitky, které měl směnečný dlužník vůči majiteli předchozímu.⁹⁷ Námitky, o kterých se hovoří v tomto ustanovení, mají svůj původ zcela mimo směnku jako listinu a nemají žádný vliv na její platnost. I v případě jejich úspěšného uplatnění povedou pouze k tomu, že dlužník nebude v ten daný okamžik povinen zaplatit dle směnky. Směnka však zůstává platná a majitel se může například obrátit na nepřímé dlužníky.⁹⁸ Toto ustanovení se však netýká pouze „kauzálních námitek“ ve smyslu popsáném výše. Pojem vlastních vztahů žalovaného k výstavci či dřívějším majitelům je širší než pojem kauzální námitky. Ty se totiž vždy týkají příčinného vztahu, který vedl k vydání směnky. Vlastní vztah, ze kterého by případná námitka dle čl. I § 17 ZSŠ vzešla, však s příčinným vztahem nemusí mít vůbec nic společného.⁹⁹ Častou námitkou z vlastních vztahů, která bude spadat pod režim čl. I § 17 ZSŠ, ale nikoliv pod pojem kauzálních námitek, bude námitka započtení pohledávky směnečného dlužníka proti směnečné pohledávce majitele směnky.¹⁰⁰ Započitatelná pohledávka směnečného dlužníka může mít svůj původ v jakémkoliv vztahu s výstavcem či předchozím majitelem směnky, a to i zcela mimo směnečné právo. Typickým námitkám dlužníka z vlastních vztahů, které však nejsou kauzálními námitkami, se věnuji níže v části 2.4.7.

⁹⁶ Srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21.6.1995, sp. zn. 5 Cmo 477/94, dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019: „Podle čl. I. § 17 zákona směnečného a šekového jsou mezi prvním majitelem směnky a výstavcem přípustné námitky, vyplývající z mimosměnečných vztahů souvisejících s danou směnkou (tzv. kauzální námitky).“

⁹⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 94.

⁹⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 95.

⁹⁹ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 151.

¹⁰⁰ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 152.

2. 3. Přejchod kauzálních námitek

Kauzální námityky jsou námitykami relativními, tedy takovými, které lze uplatnit pouze mezi určitými osobami, typicky např. mezi výstavcem směnky vlastní a jejím remitentem.¹⁰¹ To neznamenaá, že by každá jednotlivá kauzální námityka mohla být uplatnitelná pouze proti jediné osobě. Lze si jistě představit takové obsahově stejné kauzální námityky, které lze uplatnit vůči více osobám – například námityka zániku zajištěné pohledávky splněním může být úspěšná proti všem věřitelům takové zajištěné pohledávky. Ve vztahu k uplatnitelnosti kauzální námityky je irelevantní také postavení majitele směnky v okamžiku uplatňování směnky. Pokud má výstavce kauzální námityku proti remitentovi, remitent směnku indosuje tak, že tato námityka nebude vůči novému majiteli uplatnitelná ve smyslu čl. I § 17 ZSŠ, a později bude směnka indosována zpět na remitenta, bude námityka opět uplatnitelná bez ohledu na to, že tento remitent nyní dovozuje své právo z nepřerušené řady indosamentů, nikoliv z toho důvodu, že na jeho řad byla vystavena směnka.

2. 3. 1. Přejchod kauzálních námitek při vědomém jednání na škodu dlužníka

Kauzální námityky však mohou přejít i na indosatáře. Zákon s tím počítá v případě, že indosatář při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka. Na rozdíl od námityky excesivního vyplnění blankosměnky dle čl. 1 § 10 ZSŠ zde však nepostačí hrubá nedbalost při nabývání směnky. Tím je dlužník bráněn především před koordinovaným jednáním indosanta a indosatáře, kteří směnku indosují především právě za tím účelem, aby bylo dlužníkovi znemožněno uplatnit kauzální námityky, které by měl proti indosantovi. Jedná se o tzv. důvěrnické či fiduciální indosamenty.¹⁰² Požadavek vědomosti se přitom vztahuje jak obecně na účel indosamentu jako prostředku zhoršení pozice dlužníka, tak na konkrétní kauzální námityku, resp. okolnosti této námityce zavdávající.¹⁰³ Pokud tedy indosatář skutečně jednal ke škodě dlužníka, ale dlužník uplatní takovou kauzální námityku, na kterou vůle indosatáře poškodit dlužníka nesměřovala, nebude tato námityka ve vztahu k tomuto indosatáři uplatnitelná. Vůle poškodit dlužníka, jakož i vědomí nabyvatele o kauzálních námitykách dlužníka, se posuzuje k okamžiku

¹⁰¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 61.

¹⁰² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 96.

¹⁰³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákon, s. 97.

indosamentu, nikoliv k pozdějšímu okamžiku, jako je například podání žaloby.¹⁰⁴ Jinými slovy, pokud se majitel směnky dozví o okolnostech zavdávajících možnost uplatnění kauzální námitky dlužníka vůči předchozímu majiteli až po indosaci, na jeho právech a povinnostech se nic nemění, a taková kauzální námitka proti němu nebude uplatnitelná. Požadavek na vědomost nabyvatele o možných kauzálních námitkách dlužníka pro přechod kauzálních námitek však nesměřuje k tomu, aby bylo nabyvateli známo, jakou konkrétní námitku může dlužník proti indosantovi uplatnit, resp. indosatáři nemusí být zcela znám obsah těchto námitek. Takový požadavek by byl příliš přísný a de facto by vedl k tomu, že kromě extrémních případů (jako personální propojenost účastníků indosamentu by kauzální námitky na nabyvatele nikdy nepřešly, protože nabyvateli by pro jejich vyloučení stačilo jediné – nepátrat po jejich obsahu. Vědomost nabyvatele je v tomto ohledu však omezena i z druhé strany. Aby se dalo hovořit o vědomosti nabyvatele, a tedy aby šlo dovodit vědomé jednání ke škodě dlužníka, nepostačí, že je nabyvatel seznámen s existencí kauzálních námitek obecně jako institutu směnečného práva. Nabyvateli musí být k okamžiku indosamentu známo, o jaký konkrétní kauzální vztah se jedná a jaké kauzální námitky vzhledem k tomuto vztahu připadají v úvahu.¹⁰⁵ Příkladem tedy nepostačí, pokud nabyvatel ví, že obecně existují zajišťovací směnky, proti nimž je možno uplatnit námitku zániku zajištěné pohledávky splněním. O vědomé jednání se však bude jednat v případě, kdy bude nabyvatel vědět, že směnka byla vydána jako zajišťovací, tento její charakter stále trvá a zajišťovaný kauzální vztah již zanikl – v takovém případě kauzální námitky proti zajišťovací směnce přechází, a to i v případě, když nabyvatel nezná konkrétní obsah kauzální námitky, tedy například že k splnění kauzálního vztahu, a tedy jeho zániku, došlo určitého dne a určitým způsobem.

2. 3. 2. Možnosti dlužníka vzhledem k přechodu kauzálních námitek na indosatáře

Dlužník ze směnky má zájem na tom, aby kauzální námitky přešly na další nabyvatele směnky. Jedním ze způsobů, jak toho dosáhnout, je ustanovení čl. I. § 17 ZSŠ úplně vyloučit tím, že se směnka vydá na jméno, čímž nebude převoditelná indosamentem, a tedy budou při cesi na další majitele přecházet i kauzální námitky.¹⁰⁶ Vzhledem k tomu, že taková doložka však zhoršuje

¹⁰⁴ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 145.

¹⁰⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 72. Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.7.2019, sp. zn. 29 Cdo 1727/2019.

¹⁰⁶ Viz např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29.2.2000, sp. zn. 5 Cmo 13/99, dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019: „Ustanovení čl. I. § 17 zákona směnečného a šekového se použije jen u smének vystavených na řad, které jejich majitel získal indosací. Jen v tomto případě je významné, zda při nabyvání směnky jednal vědomě ke škodě dlužníka. Ve všech ostatních případech lze kauzální námitky vznášet i proti tomu, kdo získal směnku zcela poctivě.“

pozici remitenta, nemusí na ní přistoupit. Dlužník může zlepšit svou pozici také uvedením tzv. hodnotové doložky na směnce. Tato doložka je zákonem neupravena, v praxi však poměrně rozšířená. Značí se jí důvod, proč je směnka vydávána (indosována, akceptována). Její modifikací pak je doložka zajišťovací, která značí, že směnka je vydávána právě jako zajišťovací směnka.¹⁰⁷ Kombinace obou těchto doložek pak zní například „*jako zajištění k faktuře č. ...*“. Jinak řečeno, z hodnotové doložky má nabyvatel možnost seznat kauzu směnky. Hodnotová doložka může napovídat i o neexistenci kauzy či o tom, že směnka nebyla vydána za účelem dalšího převodu směnky („*jako zajištění*“). Tím však účinek hodnotové doložky ve vztahu k přechodu kauzálních námitek končí. Ustanovení čl. 1 § 17 ZSS totiž k přechodu kauzálních námitek požaduje vědomé jednání na škodu dlužníka. Nabyvatel tedy musí vědět, že je jednáno na škodu dlužníka. Hodnotová doložka tomu může však nanejvýš napovídat, byť výrazně. Jelikož není hodnotová doložka zajišťovací upravena v ZSS a jedná se toliko o doložku vedlejší, nemá žádné bezprostřední důsledky pro směnečné vztahy.¹⁰⁸ Zajišťovací doložka nečiní ze směnky směnku zajišťovací. Tu ze směnky činí výlučně směnečná smlouva uzavřená mezi výstavcem a remitentem. Je tak možné, že směnka obsahující zajišťovací doložku vůbec zajišťovací směnkou není, a doložka se na směnku dostala například omylem, či byl její charakter změněn dohodou účastníků. Zajišťovací doložka tedy nemůže sama o sobě zapříčinit vědomost nabyvatele o zajišťovacím charakteru směnky. Nabyvatel totiž není povinen existenci kauzy dále zkoumat, a to ani když má podezření o možném jednání na škodu dlužníka, resp. o možném zajišťovacím charakteru směnky.¹⁰⁹ V takovém případě by se jednalo o hrubou nedbalost nabyvatele, která však nepostačí k přechodu kauzálních námitek ve smyslu čl. I § 17 ZSS^{110, 111}.

Je otázkou, nakolik bude chráněný indosament prováděný mezi propojenými osobami. Poměrně radikální názor zastává Kotásek, dle kterého nebude takový indosament chráněný

¹⁰⁷ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2006. *Zákony – komentáře*, s. 43.

¹⁰⁸ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. *Komentáře (Wolters Kluwer ČR)*, s. 144.

¹⁰⁹ KOVARÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. *Beckova edice právo a hospodářství*, s. 107.

¹¹⁰ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. *Komentáře (Wolters Kluwer ČR)*, s. 154.

¹¹¹ To neznamená, že by snad nebylo možné zajišťovací směnku nikdy indosovat. Aby nedošlo k porušení směnečné smlouvy ze strany indosanta, musí však být zajišťovaná pohledávka již splatná nebo musí se směnkou převést na indosatáře také směnkou zajišťovanou pohledávku. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.3.2006, sp. zn. 29 Odo 280/2005: „*Převod zajišťovací směnky před splatností zajištěného závazku bez současného převodu zajištěné pohledávky je porušením smluvního ujednání o zajišťovacím charakteru směnky. To platí, i když ani ve smlouvě ani na samotné směnce není vyjádřeno, že směnku nelze před splatností zajištěného závazku převést.*“

nikdy.¹¹² Tedy, v případě, že nabyvatel směnky bude osobou propejnou s indosantem, bude dlužník vždy moci uplatnit své námitky, které měl proti indosantovi i proti indosatáři. Logika za tímto názorem je zjevná – pokud by byl chráněný i takový indosament, stačilo by majiteli směnky, aby indosoval směnku na s ním propojenou osobu, která s ním jedná ve shodě, aby se vyhnul uplatnění případných námitek. Přesto se domnívám, že závěr o nulové ochraně takového indosamentu je příliš přísný. Dle mého názoru chrání před výše uvedeným postupem již běžný výklad čl. I § 17 ZSŠ. V takovém případě by totiž neměl být problém prokázat vědomé jednání nabyvatele na škodu dlužníka, o čemž bude propojení s indosantem výrazně napovídat. V případě, že indosatář má například stejného jednatele jako indosant, pak by byl absurdní výklad, že jednatel v jednu chvíli o námitkách dlužníka ví (když směnku indosuje) a zároveň o nich neví (když za indosatáře směnku nabývá). Domnívám se však, že nelze a priori vyloučit situaci, kdy bude směnka indosována mezi propojenými osobami, a indosatář nebude přesto jednat vědomě na škodu dlužníka ve smyslu čl. I § 17 ZSŠ. Takovou situací bude například pouhé kapitálové propojení osob účastnících se indosamentu. Z „pouhého“ majetkového propojení osob nelze bez dalšího dovodit znalost indosatáře o námitkách dlužníka vůči indosantovi, natož vědomé jednání na škodu dlužníka. V praxi však soudy ani v případech zjevného personálního propojení dlužníkovi neumožní námitky uplatnit, a to z toho důvodu, že vědomé jednání ze strany indosatáře na jeho škodu neprokázal.¹¹³ V případě personálního propojení je však z mého pohledu předpokládání vědomého jednání na škodu dlužníka v pořádku a s jistou mírou „automatismu“ tak lze v tomto ohledu souhlasit.

2. 3. 3. Přejedání kauzálních námitek podindosací

Další cestou, kterou přechází kauzální námitky na další majitele směnky vedle rektadoložky a vědomého jednání na škodu dlužníka je tzv. podindosace směnky. Podindosament (podrubopis, subindosament) je upraven v čl. I § 20 ZSŠ a rozumí se jím převod směnky formou indosamentu, ovšem až po protestu pro neplacení nebo uplynutí lhůty k protestu. Podindosament má účinky jako běžná cese směnky, nový majitel tak vstupuje do práv posledního majitele směnky před protestem či uplynutím lhůty k protestu. To znamená, že si dlužníci zachovávají své námitky, které by měli proti tomuto poslednímu majiteli (na rozdíl od běžného indosamentu), a to i námitky

¹¹² KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář. 2.*, aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 156.

¹¹³ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka a nový občanský zákoník.* In Dny práva 2012 - Days of Law 2012. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013.

kauzální¹¹⁴ – v případě podrubopisu provedeném po protestu pro neplacení připadají v úvahu dlužníci přímí i nepřímí, v případě podrubopisu po uplynutí lhůty k protestu připadají v úvahu už jen dlužníci přímí, neboť dle čl. I § 53 odst. 1 ZSŠ marným uplynutím této lhůty zanikají práva majitele vůči nepřímým dlužníkům.¹¹⁵ Že má podrubopis účinky jako běžná cese však neznamená, že se uplatní v celém rozsahu právní úprava postoupení pohledávky, nadále se jedná o zvláštní způsob změny věřitele.¹¹⁶ Z textu zákona by se na první pohled mohlo zdát, že k podindosaci nikdy nemůže dojít (a námitky tedy nepřecházejí na nového majitele), pokud směnka obsahuje doložku „bez protestu“. Takový výklad je však chybný. Jak upozorňuje Kovařík¹¹⁷, tato doložka pouze majitele směnky zbavuje povinnosti protest učinit, aby nezanikla postižná práva, učinit ho však nadále může. Neboť čl. I § 20 ZSŠ o doložce „bez protestu“ vůbec nehovoří a účinky spojuje pouze se skutečností, zda protest učiněn byl, bylo by postavení nepřímých dlužníků zcela v rukou majitele směnky, resp. na jeho rozhodnutí, zda protest dá učinit nebo nikoliv. Ke stejnému závěru dospěla i rozhodovací praxe, k praxi nižších soudů se pak například v rozsudku ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 1636/2005 přihlásil i Nejvyšší soud: „*S právním názorem odvolacího soudu, podle něhož výše uvedené platí i v případech, kdy je směnka opatřena doložkou „bez protestu“, který je ostatně v rozhodovací praxi odvolacích soudů zastáván (k tomu srov. např. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 25. ledna 2001, sp. zn. 5 Cmo 645/2000, uveřejněné v časopise Soudní rozhledy č. 5/2001), se Nejvyšší soud ztotožňuje.*“

Tento druh přechodu kauzálních námitek však bude nejméně častý. Týká se totiž směnek dishonorovaných, u kterých již lze objektivně pochybovat o jejich vymahatelnosti alespoň ze strany přímých dlužníků. Je tak zjevné, že potenciální indosatář nebude mít bez dalšího o takovou směnku zájem. Na četnost použití námítka přechodu kauzálních námitek z důvodu podrubopisu má vliv také vyvratitelná domněnka obsažená v čl. I § 20 odst. 2 ZSŠ, která stanoví, že dokud není stanoven opak, má se za to, že nedatovaný indosament byl na směnku napsán před uplynutím lhůty k protestu. Neboť jsou indosamenty nejčastěji nedatované, musel by tvrzení, že k indosamentu došlo až po uplynutí lhůty k protestu, prokázat dlužník, což samozřejmě může být pro něj velmi obtížné.

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2010, sp. zn. 29 Cdo 2469/2009: „(...) *přípustnost kauzálních námitek je totiž dána již tím, že směnka byla na žalobkyni převedena po uplynutí lhůty k protestu.*“

¹¹⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 118.

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. 29 Odo 1446/2006 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1779/2011.

¹¹⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 118.

2. 3. 4. Tvrzení přechodu kauzálních námitek jako zvláštní druh námítky

Vědomé jednání na škodu dlužníka či podindosaci bude muset tvrdit a především prokázat dlužník.¹¹⁸ Svým způsobem se tak bude jednat o zvláštní druh námítky, která, pokud bude ji bude dlužník úspěšně tvrdit a prokazovat, dlužníkovi umožní, aby uplatnil další námítky, které by měl proti předchozímu majiteli směnky – hovoří se o tzv. nesamostatných námitkách (nesamostatným námitkám a jejich roli ve směnečném rozkazním řízení se podrobněji věnuji ve zvláštní části níže). Jedná se o další z projevů abstraktnosti a nespornosti směnečných závazků. To samozřejmě staví do dlužníka do značně nepříznivé situace v okamžiku, když nebude vědomé jednání indosatáře na jeho škodu na první pohled zjevné jako právě u personálního propojení indosanta a indosatáře. Ve skutečnosti tak není tolik důležité, zda námítky dle hmotného práva skutečně přešly, ale jestli bude mít dostatek důkazů k prokázání tohoto přechodu.¹¹⁹

2. 4. Druhy kauzálních námitek

Kauzální námítky bezprostředně vycházejí z příčinného – kauzálního vztahu. Jako kauzální námítky lze označit i námítky vycházející z bezprostřední kauzy směnky, tedy směnečné smlouvy. Jejich okruh je tak omezen pouze tím, jak jsou omezeny kauzální vztahy, resp. nakolik lze v tom kterém kauzálním vztahu uplatnit směnku. Přesto lze směnečné kauzální námítky kategorizovat dle jejich blízkosti v obsahu námitek nebo určitým okruhem osob, které takové námítky mohou uplatnit, jakož i okruhem osob proti kterým takové uplatnění připadá v úvahu. Jak uvádí Kovařík, teoretické pojednání o kauzálních námitkách a o jejich druzích operuje s nutnou dávkou abstraktnosti, a v praxi uplatňované námítky musí obsahovat konkrétní skutkové okolnosti, kterých se dlužník dovolává.¹²⁰ Dalšímu z možných dělení námitek, a to na samostatné a nesamostatné, se věnuji v části 3. 2. 4.

2. 4. 1. Námítky absolutní a relativní

Námítky lze odlišovat tím kritériem, zda je lze uplatnit proti všem majitelům směnky, a to jakýmkoliv dlužníkem – takové námítky jsou námítkami absolutními – či zda je možné námítky

¹¹⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 97.

¹¹⁹ DOBEŠ, Matěj. Souběžné a postupné vymáhání směnečné a smenkou zajištěné pohledávky. *Právní rozhledy*. 2017, č. 19, s. 674-677.

¹²⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 62.

uplatnit jen proti omezenému okruhu majitelů, v určitém vztahu – námitky relativní.¹²¹ Absolutní námitky budou typicky směřovat proti nedostatkům samotné směnečné listiny, jako například absence podpisu výstavce. Dalším druhem absolutních námitek budou námitky zaplacení směnečné sumy včas k tomu určenou osobou, tak aby nepřipadaly v úvahu žádné postihy, například tedy zaplacením výstavcem směnky vlastní při řádné prezentaci v den splatnosti.¹²² Relativních námitek je oproti tomu celá řada, a dají se rozdělit do dvou skupin. První skupina, obdobně jako absolutní námitky, míří proti směnečné listině samotné, avšak s tím rozdílem, že se těchto námitek mohou dovolávat pouze určití dlužníci. Příkladem lze uvést námitku falešného podpisu výstavce. Této námitky se může dovolat pouze výstavce, pro ostatní dlužníky zůstává směnka nadále platnou (bez ohledu například na trestněprávní implikace falešného podpisu na směnce) a ani nelze dospět k závěru, že směnka podpis výstavce neobsahuje a jedná se tak o neplatnou směnku, proti níž se lze bránit absolutní námitkou – směnka totiž podpis výstavce obsahuje, byť falešný.¹²³ Mezi relativní námitky vyplývající ze směnky lze zařadit také námitku promlčení.¹²⁴ Druhým okruhem jsou pak námitky z vlastních vztahů ve smyslu čl. I § 17 ZSŠ, kterým se podrobněji věnuji v dalších částech níže.

2. 4. 2. Námitky týkající se zániku důvodu směnky

V případě námitek týkajících se zániku důvodu směnky tvrdí dlužník, že směnka byla vystavena z nějakého důvodu, z nějaké kauzy, ovšem k této skutečnosti později mezi vystavením směnky a jejím uplatněním přistoupila další skutečnost, v jejímž důsledku tento důvod již neexistuje, a dlužník tak nemusí plnit svůj směnečný závazek. Tyto námitky se uplatní především v případech zajišťovacích směnek.¹²⁵ Nelze je však vyloučit ani u směnek platebních, byť jejich okruh bude značně omezený.¹²⁶ Přistoupivších skutečností vedoucích k zániku důvodu směnky může být celá řada.

Zjevně nejčastější námitkou týkající se zániku důvodu směnky bude námitka zániku zajištěné pohledávky splněním. Tento typ námitek spočívá v tvrzení dlužníka, že směnkou

¹²¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 483.

¹²² Tamtéž.

¹²³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 484.

¹²⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 485.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.2.2014, sp. zn. 29 Cdo 1363/2011.

zajištěná (utvrzená) pohledávka již zanikla splněním, tedy že dlužník již dostal své povinnosti z kauzálního závazku. Tuto námitku lze uplatnit i k části uplatňované směnky, resp. směnečné sumy, pokud dlužník tvrdí, že plnil již na část zajištěné pohledávky.¹²⁷

Námítka týkající se zániku důvodu směnky se mohou týkat samotné kauzální pohledávky a jejich úspěšnost pak tkívá v akcesoritě zajištění nebo se mohou týkat samotné smlouvy o zajištění směnkou. Dlužník tak může namítat, že jak kauzální pohledávka, tak směnečná smlouva zanikla dohodou, že došlo k odstoupení od kauzální¹²⁸ či směnečné smlouvy nebo že pohledávka či směnečná smlouva zanikly uplynutím času.¹²⁹ Tato poslední jmenovaná námitka se velmi blíží námitkám týkající se doby uplatnění směnky, na rozdíl od nich však uplynutím času důvod směnky zcela odpadl a tento nedostatek již nelze bez dalšího zhojit.

2. 4. 3. Námítka týkající se doby uplatnění směnky

Další skupina námitek se týká doby uplatnění směnky. Na rozdíl od zániku kauzální nebo směnečné smlouvy uplynutím doby v tomto případě nedošlo k zániku závazku, pouze je směnka uplatňována v nesprávný čas. Nejčastěji do této skupiny budou spadat dvě námítka. První z nich je námitka, že kauzální pohledávka, jež je uplatňovanou směnkou zajišťována, ještě nenabyla splatnosti. Druhá námitka spočívá v tom tvrzení, že kauzální pohledávka zajišťována směnkou ještě vůbec neexistuje – například pokud úvěrováný ještě v souladu s úvěrovou smlouvou požádal úvěrujícího o poskytnutí peněžních prostředků.¹³⁰

Mimo výše uvedených si lze představit i další ujednání ve směnečné smlouvě, která by mohla založit námítka týkající se doby uplatnění. Příkladem lze například uvést ujednání mezi výstavcem platební vistasměnky a jejím remitentem, že tuto vistasměnku uplatní až za nějakou dobu. Obdobně by se námitka týkající se doby uplatnění mohla projevit při ujednání, že remitent zajišťovací směnku tuto směnku uplatní až po určité době po splatnosti kauzální pohledávky.¹³¹

¹²⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 63.

¹²⁸ S ohledem na § 2005 OZ však platí, že odstoupením od smlouvy směnka ex lege zajišťuje vzájemné vypořádání.

¹²⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 65.

¹³⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 65.

¹³¹ Kotásek námítka z takových dohod však řadí mezi jiné námítka z vlastních vztahů, viz KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 152.

2. 4. 4. Námitky týkající se počáteční neexistence, neplatnosti či zdánlivosti důvodu směnky

V případě námitek spadajících do této skupiny důvod k vystavení směnky nikdy neexistoval, byl neplatný či zdánlivý. Kovařík¹³² uvádí, že námitky v této skupině budou v praxi daleko méně časté, osobně však nevidím důvod, proč by těchto námitek mělo být výrazněji méně než například námitek týkajících se doby uplatnění směnky, obzvláště s přihlédnutím ke zvláštnímu postavení námitky zákazu směnečného zajištění spotřebitelského úvěru (blíže viz část 2. 4. 5. níže).

Námitkou neexistence kauzy směnky dlužník tvrdí, že směnka byla vydána, aniž by pro to byl jakýkoliv důvod, a jedná se tak o tzv. planou směnku. Je přitom třeba rozlišovat námitku planosti směnky a námitky, že kauza ještě nevznikla či naopak již zanikla.¹³³ Nejedná se však o planou směnku, pokud byla směnka podepsána z důvodů společenských či rodinných.¹³⁴ Jedná se o samostatnou námitku, kterou není třeba spojovat s jinou námitkou, například nepřipustného nátlaku při podpisu směnky či omylu v kauze.¹³⁵ Bude to však časté, neboť v případě námitky neexistence kauzy prokazuje tuto neexistenci žalovaný.¹³⁶

Námitka neplatnosti se může vztahovat jak k neplatnosti kauzálního vztahu, tak k neplatnosti směnečné smlouvy. Hlavními důvody neplatnosti jsou dle § 580 OZ taková právní jednání, která se přičítá dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje. Neplatné je také právní jednání, pokud má být podle něho plněno něco nemožného. Je nutno rozlišovat, zda se v daném případě jedná o neplatnost relativní, či absolutní. V případě absolutní neplatnosti může tuto námitku vznést jakýkoliv dlužník, neboť k absolutní neplatnosti soud přihlédně i bez návrhu v souladu s § 588 OZ. Nesouhlasím s názorem Kovaříka¹³⁷, že relativní neplatnosti kauzální smlouvy se může dovolat pouze účastník kauzálního závazku, protože relativní neplatnosti se v určitých případech může dovolat i třetí osoba.¹³⁸ Pokud

¹³² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 69.

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.11.2011, sp. zn. 29 Cdo 5257/2009.

¹³⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 485.

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.6.2006, sp. zn. 29 Odo 347/2005.

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.3.2007, sp. zn. 29 Odo 1102/2005.

¹³⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 70.

¹³⁸ HANDLAR, Jiří. § 586. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. Citováno dne 29.10.2019 dle databáze Beck-online. To přitom platilo i před účinností OZ, viz ŠVESTKA, Jiří. § 40a. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. Citováno dne 29.10.2019 dle databáze Beck-online.

by taková třetí osoba pak byla dlužníkem ze směnky, může se dovolávat relativní neplatnosti kauzálního závazku, ačkoliv není jeho účastníkem. Relativní neplatnosti kauzálního závazku se lze dovolat i v řízení o zaplacení k němu zajišťovací směnky.¹³⁹ Právě do této kategorie pak spadají námitky spotřebitele zakázaného zajištění spotřebitelského úvěru směnkou, protože taková směnečná smlouva je neplatná pro rozpor se zákonem.

2. 4. 5. Spotřebitelské námitky

Zvláštní postavení mezi námitkami mají námitky spotřebitelské, tedy námitky, které může činit spotřebitel z důvodu tohoto svého právního postavení. Spotřebitelem se dle § 419 OZ rozumí každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná. Aby se tedy mohlo jednat o spotřebitelské námitky, musí být příčinná smlouva uzavřena mezi spotřebitelem na jedné straně a podnikatelem na straně druhé. Co se týče směnečného vztahu souvisejícího s takovým příčinným vztahem, bude pak zjevně nejčastější situace, kdy spotřebitel vystaví směnku vlastní, a to podnikateli jako remitentovi, a to za účelem uvtrzení či zajištění dluhu spotřebitele z kauzálního vztahu, byť samozřejmě nelze vyloučit ani jiné směnečné vztahy, přičemž takovým kauzálním vztahem nejčastěji bude smlouva o úvěru uzavřená mezi spotřebitelem jako úvěrovaným a podnikatelem jako úvěrujícím. Taková smlouva je upravena ve zvláštním zákoně č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále „ZSÚ“). Důvodem zvláštní úpravy spotřebitelského úvěru je nutnost větší ochrany spotřebitele při uzavírání smluv o úvěru vzhledem k jejich výrazně slabšímu postavení. K ochraně spotřebitele slouží ustanovení § 112 ZSÚ, kterým se zakazuje ke splacení nebo zajištění spotřebitelského úvěru použít směnku nebo šek s tím, že v případě porušení tohoto zákazu nahradí poskytovatel a zprostředkovatel, jak jsou definováni v ZSÚ, spotřebitelského úvěru společně a nerozdílně spotřebiteli škodu způsobenou porušením tohoto zákazu.¹⁴⁰ Takovou škodou bude jak samotná částka vymožená ze směnky, tak i náklady spotřebitele na svou procesní obranu.¹⁴¹

Tento zákaz se v legislativě rodil postupně. Nejprve bylo omezeno použití směnku k zaplacení nebo zajištění spotřebitelského úvěru omezeno § 12 zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a to

¹³⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 70.

¹⁴⁰ Toto ustanovení zároveň umožňuje použití směnky za určitých podmínek pro spotřebitelský úvěr na bydlení.

¹⁴¹ VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 205.

tak, že pokud taková situace nastane, je věřitel povinen počínat si tak, aby byla zachována všechna práva spotřebitele, která vyplývají ze smlouvy o poskytnutí spotřebitelského úvěru. Tato povinnost věřitele byla převzata i do § 18 zákona č. 145/2010 Sb., zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „SZSÚ“). Právě § 18 SZSÚ byl posléze novelizován do podoby, který převážně převzal § 112 ZSÚ, tedy použití směnky k zajištění či platbě zakázal a stanovil povinnost nahradit škodu vzniklou spotřebiteli při porušení tohoto zákazu.

Povinnost věřitele počínat si tak, aby byla zachována všechna práva spotřebitele, která vyplývají ze smlouvy o poskytnutí spotřebitelského úvěru, se v praxi ukázala jako nedostatečná. Věřitelé indosovali své směnky, čímž sice porušili svou povinnost dle § 18 SZSÚ, nicméně aby se dlužník-spotřebitel ze směnky mohl ubránit uplatněnému směnečnému nároku například námitkou zániku kauzální pohledávky splacením, musel by prokázat vědomé jednání na škodu dlužníka ve smyslu čl. I. § 17 ZSS, přičemž je takové prokazování obecně velmi náročné, pro spotřebitele, který dle svého svědomí svůj dluh přitom již dávno splatil, až zcela nepochopitelné.¹⁴²

Současné znění § 112 ZSÚ tak vylučuje použití směnky k zajištění spotřebitelského úvěru či (méně často) jeho splacení. Není však doposud jasné, jaký bude následek směnky vydané v rozporu s tímto ustanovením. Odborná literatura¹⁴³ se hlásí k závěru opřené analogicky o rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.9.2008, sp. zn. 29 Cdo 933/2008 (který řešil platnost směnky vydané v rozporu se zákazem směnečného zajištění pohledávky z pracovněprávního vztahu), tedy že směnka bude platnou i přes svůj rozpor se zákonným zákazem, dlužníkovi-spotřebiteli však takový rozpor zakládá námitku nepřípustného důvodu směnky. I s ohledem na níže uvedené ohledně možnosti uplatnění takové námitky se s výše uvedeným závěrem ztotožňují.

Z výše uvedeného závěru o platnosti směnky i přes její rozpor s § 112 ZSÚ by se mohlo zdát, že byť má dlužník určitou možnost obrany, je toto ustanovení poněkud bezzubé. Poskytovatel spotřebitelského úvěru, jemuž byla směnka vystavena, by totiž mohl směnku indosovat, a tím podstatně ztížit postavení spotřebitele, který by musel prokazovat vědomé jednání indosatáře na škodu tohoto spotřebitele. Takový výklad by však zjevně šel proti smyslu práva na ochranu spotřebitele. Nejvyšší soud však svým rozsudkem ze dne 17.12.2015, sp. zn. 29 Cdo 1155/2014

¹⁴² ŘÍHA, Michal. Kauzální směnečná námitka spotřebitele proti indosované směnce. *Právní rozhledy*. 2012, č. 20, s. 713-717.

¹⁴³ SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 558. Také KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony, s. 93.

zásadně zasáhl do směnečného práva ve vztahu k spotřebiteli a výše uvedený postup, jak se vyhnout kauzální námitce spotřebitele vyloučil. Rozhodl totiž, že: „Zajišťuje-li indosovaná směnka pohledávku remitenta za žalovaným ze spotřebitelské smlouvy, náleží žalovanému námitky vůči nabyvateli směnky zakládající se na jeho vztazích k remitentovi bez zřetele k tomu, zda nový majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka (čl. I. § 17 směnečného zákona).“ Tento svůj závěr odůvodnil především odkazy na nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 457/10 ze dne 18.7.2013 a III. ÚS 980/13 ze dne 19.6.2014, dle kterých je nutno upřednostnit zájem na ochranu spotřebitele a jeho specifických zájmů před dovolením směnečného zákona obsaženým v čl. I § 17 ZSŠ. Zároveň odkazuje na své závěry Nejvyššího soudu ČR obsažené v rozsudku ze dne 3.9.2015, sp. zn. 29 Cdo 688/2012, dle kterého lze mimosměnečné ujednání považovat za spotřebitelskou smlouvu, u níž se zakazují zneužívající klauzule, přičemž soud k těmto skutečnostem přihlédně i bez návrhu. Tyto závěry ob stojí i po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku. Ustanovení § 1813 OZ zakazuje ta ujednání, která zakládají významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele (zde by takovým ujednáním bylo ujednání o vydání směnky k zajištění spotřebitelského úvěru v rozporu s § 112 ZSÚ) a dle § 1815 OZ se k takovému ujednání nepřihlíží, ledaže se jej spotřebitel dovolá. U spotřebitelského úvěru bude vydání směnky na jeho platbu či zajištění nepřípustným ujednáním vždy, a to pro jeho zákaz v § 112 ZSÚ, u ostatních směnek vydaných spotřebitelem bude třeba vždy zkoumat, zda takové ujednání nezakládá významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele v rozporu s § 1813 OZ.

Z výše uvedeného lze dospět k následujícím závěrům:

- směnka vystavená v rozporu s § 112 ZSÚ bude směnkou platnou (čímž je majiteli směnky umožněno domáhat se zaplacení směnky například po vedlejších dlužnících);
- spotřebitel, který takovou směnku vydal, bude mít kauzální námitku zakázaného důvodu;
- tuto námitku bude mít proti každému majiteli směnky, a to i proti takovému, který ji nabyl v souladu s čl. I § 17 ZSŠ; a

- tato námitka nepodléhá koncentraci námitek a soud k ní musí přihlídnout z úřední povinnosti; tedy
- pokud se soud dozví, že směnka byla vydána v rozporu s § 112 ZSÚ a žalovaným je emitent této směnky, nemůže být žalobce v řízení úspěšný.

2. 4. 6. Ostatní kauzální námitky

Výše uvedené rozdělení kauzálních námitek do skupin dle podobnosti svých důvodů nemůže být konečné. Jako poslední skupinu kauzálních námitek tak lze uvést takové námitky, které do žádné z uváděných skupin a na rozdíl od výše uvedených spolu mají společné pouze právě to, že je do jiných skupin námitek zařadit nelze. Je pak zřejmé, že takové námitky lze uvést toliko příkladmo. Prvním příkladem nezařaditelné kauzální námitky bude námitka, že smluvní pokuta, jež je směnkou zajištěna, je ve smyslu § 2051 OZ nepřiměřeně vysoká. Přitom platí, že tuto námitku lze uplatnit u i ve směnečném řízení.¹⁴⁴ Obdobně, pokud do této zbytkové kategorie bylo možno zařadit námitku dlužníka-kupujícího, který směnkou zajistil svůj dluh z kupní smlouvy a namítá vady zboží, resp. své právo na slevu.

2. 4. 7. Námitky z vlastních vztahů, jež nejsou kauzálními námitkami

Jak uvádím výše, čl. 1 § 17 ZSŠ umožňuje dlužníkovi ze směnky bránit se námitkami z vlastních vztahů proti majiteli směnky. Byť tvoří námitky z vlastních vztahů podstatnou část námitek z vlastních vztahů, nejedná se o ekvivalentní pojmy. Zatímco kauzální námitky mají svůj původ v příčině směnky, námitky z vlastních vztahů nemusí mít se směnečným vztahem až do svého uplatnění vůbec nic společného kromě účastníků. Nejtypičtějším příkladem námitky z vlastních vztahů, která není kauzální námitkou, a která zároveň dobře ilustruje rozdíl mezi těmito pojmy, je námitka započtení.¹⁴⁵ V situaci, kdy je proti směnečnému dlužníkovi uplatněna směnka, započte směnečný dlužník svou pohledávku proti pohledávce majitele směnky a toto započtení namítne. Započítávaná pohledávka dlužníka přitom vůbec nemusí vyplývat ze směnky, může se například jednat o pohledávku z běžných obchodních vztahů. Že se nejedná o kauzální námitku je pak zjevné na příkladu, kdy směnečný dlužník nemá žádnou započitatelnou pohledávku proti remitentovi, ale má započitatelnou pohledávku, a tedy i případně námitku započtení, proti

¹⁴⁴ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář. 2.*, aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 152.

¹⁴⁵ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář. 2.*, aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 152.

pozdějšímu majiteli směnky. Dalším příkladem námitky z vlastních vztahů, jenž není kauzální námitkou, bude námitka, že se majitel směnky vůči žalovanému dlužníkovi vzdal práva na vymáhání směnečného dluhu.¹⁴⁶

¹⁴⁶ DOBĚŠ, Matěj. *Směnečné spory*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty, s. 58.

3. Uplatnění kauzálních námitek ve směnečných řízeních

Abstraktnost a nespornost¹⁴⁷ směnečných pohledávek se nejsilněji projeví v občanském soudním řízení, a to svými důsledky na rozložení důkazního břemene. Právě kvůli nespornosti směnek jako zvláštního aspektu řízení o nich umožňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“) majiteli směnky uplatnit svá směnečná (peněžitá – viz níže) práva ve zvláštním směnečném rozkazním řízení, které se vyznačuje zvýšenou efektivitou oproti klasickému nalézacímu řízení. Nespornost směnky však neznamená, že by se tvrzený dlužník nemohl proti směnečné žalobě bránit, a to případně i za použití kauzálních námitek. Prostor pro jejich uplatnění je však ve směnečném rozkazním řízení značně omezen krátkou lhůtou vedoucí ke koncentraci řízení, po které již kauzální námítka nejsou uplatnitelné. Zároveň je nutno podotknout, že kauzální námítka není nezbytně nutné uplatňovat pouze v soudním či jiném řízení. Dlužník zajisté může své kauzální námítka proti majiteli uplatnit i přímo, například při předložení směnky k placení. Majitel směnky může takové námítka uznat a svou směnečnou pohledávku po (tomto konkrétním) dlužníkovi již nevymáhat, nebo může iniciovat soudní řízení podáním žaloby. Dlužník v takovém případě musí své námítka v tomto řízení uplatnit znovu.¹⁴⁸

Způsob uplatnění kauzálních námitek dlužníka a obecně možnosti obrany žalovaného proti soudnímu vymáhání směnečné pohledávky se odvíjí od způsobu, kterým je taková pohledávka vymáhána. V platném právu lze nalézt čtyři možné typy řízení, v nichž může být směnečná pohledávka u soudu vymáhána. Těmito řízeními jsou běžné nalézací řízení, běžné rozkazní řízení (§ 172 OSŘ), řízení o vydání elektronického platebního rozkazu (§ 174a OSŘ) a řízení o směnečném platebním rozkazu (§ 175 OSŘ). Způsob, jakým se řízení povede, je do značné míry ponechán na žalobci, který může vydání elektronického platebního rozkazu či směnečného platebního rozkazu navrhnout (či naopak nenavrhnout, a tím tyto způsoby vyřízení vyloučit, neboť se jedná o rozhodnutí návrhová).

V dalších částech této kapitoly se z důvodu zaměření této práce věnuji jen takovým vlastnostem směnečného řízení, které mají zásadní význam pro kauzální námítka, resp. jejich

¹⁴⁷ Pro účely této práce není rozhodné, zda je rozložení důkazního břemene ve směnečném řízení projevem abstraktnosti či nespornosti směnky, případně zda v tomto účinky obou charakteristik splývají. Viz CHALUPA, Radim. *Řízení o zaplacení směnečného nároku: (specifika a problémové aspekty)*. Praha: Leges, 2019. Teoretik, s. 33.

¹⁴⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství, s. 62.

uplatnění. Nevěnuji se tak podrobně čistě procesněprávním záležitostem, jako je věcná a místní příslušnost či složení soudu. Zároveň se také věnuji pouze směnečnému rozkaznímu řízení, a to protože vykazuje největší specifika, a pro svou výhodnost pro žalobce je také nejčastěji užívaným typem řízení k vymáhání směnečných pohledávek.

3. 1. Vydání směnečného platebního rozkazu

Vzhledem ke specifickým směnky a pohledávek z ní vyplývajících umožňuje občanský soudní řád majiteli směnky uplatnit svá práva ve zvláštním směnečném rozkazním řízení.¹⁴⁹ Dle § 175 OSŘ vydá soud směnečný platební rozkaz za splnění těchto podmínek:

- žalobce předloží v prvopisu směnku, o jejíž pravosti není důvodu pochybovat,
- žalobce předloží případné další listiny nutné k uplatnění práva, a
- žalobce vydání směnečného platebního rozkazu navrhne.

Soud přitom samozřejmě zkoumá i další, obecné, podmínky řízení, výše uvedené jsou však podmínky specifické pro vydání směnečného platebního rozkazu. Nad rámec podmínek přímo vyjádřených v zákoně je nutno dovodit ještě podmínky, že žalobcův nárok je nárok peněžitý¹⁵⁰, že se jedná o nárok ze směnky¹⁵¹, kterým není například nárok na vydání směnečného obohacení¹⁵² a že byl uhrazen soudní poplatek. Pokud jsou výše uvedené podmínky splněny, soud směnečný platební rozkaz musí vydat.¹⁵³

Ve směnečném platebním rozkazu soud dle § 175 odst. 1 OSŘ žalovanému uloží, aby do 15 dnů zaplatil požadovanou částku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž

¹⁴⁹ Předmětná ustanovení se týkají také šeků. Vzhledem k zaměření práce jakož i v zácnosti šekových sporů se dále věnuji pouze směnečným řízením.

¹⁵⁰ HRNČÍŘÍK, Vít. § 175. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. Citováno dne 29.10.2019 dle databáze Beck-online.

¹⁵¹ Tento nárok navíc musí ze směnky přímo vyplývat. Není například možné vyhovět návrhu žalobce, aby soud vydal směnečný platební rozkaz na směnečný peníz v částce vyšší, než na kterou byla směnka vystavena (rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 14.4.1995, sp. zn. 5 Cm 197/1994, dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019).

¹⁵² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3.8.1999, sp. zn. 5 Cmo 74/99, dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

¹⁵³ CHALUPA, Radim. *Řízení o zaplacení směnečného nároku: (specifika a problémové aspekty)*. Praha: Leges, 2019. Teoretik, s. 42.

musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Pokud zde podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu nejsou, soud nařídí jednání a žaloba se bude projednávat v běžném nalézacím řízení.

Vydaný směnečný platební rozkaz je třeba doručit do vlastních rukou žalovaného, přičemž náhradní doručení je vyloučeno. Pokud není směnečný platební rozkaz možno doručit, za přiměřeného použití § 173 odst. 2 OSŘ se směnečný platební zruší a žalobu projedná v běžném nalézacím řízení; to vše ovšem pouze ve vztahu k tomu žalovanému, kterému nelze směnečný platební rozkaz doručit.¹⁵⁴

3. 1. 1. Předložení prvopisu směnky či rozhodnutí o umoření směnky

Základním předpokladem pro vydání směnečného platebního rozkazu je předložení prvopisu směnky. Tím se myslí originál směnky i stejnopis ve smyslu čl. I § 64 ZSŠ.¹⁵⁵

Z podmínky doložení směnky je také nezbytné dovodit podmínku, aby předložená listina směnkou skutečně byla, přičemž posouzení splnění této podmínky je úkolem soudu před vydáním směnečného platebního rozkazu.¹⁵⁶ Je přitom možné, že v dalším průběhu se projeví okolnosti, které budou znamenat, že listina směnkou ve skutečnosti není. Zkoumání takových okolností však není úkolem soudu v této fázi řízení, a platnost směnky tak soud usuzuje pouze s určitou mírou pravděpodobnosti. Jinak řečeno, soud se v této fázi omezí na to, zda má předložená listina všechny podstatné náležitosti směnky, zda z této listiny vyplývá nárok uplatněný žalobcem a zda tento nárok vyplývá ve prospěch žalobce.¹⁵⁷ Je však nutno upozornit, že pokud by soud pochybil a směnečný platební rozkaz by vydal i bez předložení originálu směnky, pak může tento směnečný platební rozkaz zrušit pouze oproti takové námitce žalovaného.¹⁵⁸

¹⁵⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 11. 2016, sp. zn. 5 Cmo 375/2016, dostupné v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

¹⁵⁵ CHALUPA, Radim. *Řízení o zaplacení směnečného nároku: (specifika a problémové aspekty)*. Praha: Leges, 2019. Teoretik, s. 67

¹⁵⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.7.2008, sp. zn. 5 Cmo 267/2008. Dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

¹⁵⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 477.

¹⁵⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19.11.1997, sp. zn. 5 Cmo 22/97. Dostupné v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZŘS“), umožňuje umořit ztracenou nebo zničenou směnku, přičemž dle § 315 ZŘS pak rozhodnutí o umoření směnky nahrazuje umořenou směnku. Teorie se pak neshoduje, zda lze při splnění ostatních podmínek § 175 OSŘ pouze na základě předložení takového rozhodnutí o umoření směnky namísto směnky vydat směnečný platební rozkaz. Názor o nemožnosti vydat za takové situace směnečný platební rozkaz zastává například Trebatický¹⁵⁹, a to s tím odůvodněním, že byť rozhodnutí o umoření směnky dle § 315 ZŘS nahrazuje umořenou směnku, nejedná se přesto o „směnku, o jejíž pravosti není důvodu pochybovat“, jak vyžaduje § 175 odst. 1 OSŘ. Další argumenty pro nemožnost vydání pak předkládá Ondřejová.¹⁶⁰ Prvním z jejích argumentů se také zakládá na výkladu § 175 odst. 1 OSŘ, kde upozorňuje na nutnost předložení „prvopisu směnky“.

Jako zásadnější argument však předkládá situaci, kdy bylo rozhodnutí o umoření směnky vydáno, aniž by soudu byla předložena alespoň kopie směnky, a na základě tohoto rozhodnutí by pak byl vydán směnečný platební rozkaz – dlužník se však v takovém případě nemůže úspěšně bránit námitkami padělání směnky či padělání svého podpisu, a to z toho důvodu, že tyto námitky nebude bez existence alespoň kopie směnky možno prokázat znaleckým posudkem. K opačnému závěru pak dospívá například Kotásek¹⁶¹, a to z toho důvodu, že pokud rozhodnutí o umoření směnky skutečně nahrazuje, není možné dospět k závěru o nemožnosti vydání směnečného platebního rozkazu. Kovařík¹⁶² také souhlasí s možností nahradit prvopis směnky rozhodnutím o jejím umoření jako podkladu pro vydání směnečného platebního rozkazu. Svůj názor opírá o argument, že rozhodnutí o umoření není pouhým důkazem o existenci práva, nýbrž přímo do této listiny je právo ztělesněno, a jedná se tak o cenný papír. Rozhodnutí o umoření není možno považovat za pouhý důkaz, protože např. v případě umoření zničené směnky by tento přístup připouštěl, že směnečný vztah existuje bez vazby na listinu, což popírá charakter směnky jako cenného papíru. K těmto názorům se přihlásil i Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 23.5.2012, sp. zn. 29 Cdo 478/2010: „*Nejvyšší soud především zdůrazňuje, že ve shodě se soudy nižších*

¹⁵⁹ TREBATICKÝ, Peter. § 175. In: JIRSA, Jaromír, Marek DOLEŽAL a Kateřina VANČUROVÁ. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.3.2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 600.

¹⁶⁰ ONDŘEJOVÁ, Dana. Umoření směnky: všemocná justice či nedůsledný zákonodárce? *Bulletin advokacie*. 2008, č. 7-8, s. 30-34.

¹⁶¹ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 332.

¹⁶² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 476.

stupňů nemá pochybnosti o tom, že usnesení o umoření směnky vydané v řízení podle ustanovení § 185i a násl. o. s. ř. je z pohledu ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř. listinou, na jejímž základě lze k návrhu žalobce ve věci rozhodnout směnečným platebním rozkazem.“ Vzhledem k zjevné převaze názorů o možnosti směnečný platební rozkaz na základě umořovacího rozhodnutí vydat, jakož i výše uvedenému rozhodnutí Nejvyššího soudu, je tak tato otázka, zdá se, uzavřena.

3. 1. 2. Absence důvodů pochybovat o pravosti směnky

S výše uvedeným bezprostředně souvisí i podmínka, aby nebyly důvody pochybovat o pravosti směnky. Tato podmínka nemíří na to, zda směnka obsahuje všechny podstatné náležitosti; nutnost takového posuzování je třeba dovodit již z povinnosti předložit směnku.¹⁶³ Soud by zde měl posuzovat, zda jemu předložená směnka nevykazuje znaky falšování, ať už směnky jako celku či jejích jednotlivých náležitostí. Důvody pochybovat o pravosti směnky pak samozřejmě budou jistě i v případě, když bude soudu známo, že žalobce se pozměněním předložené směnky dopustil trestného činu, za nějž byl pravomocně odsouzen, a soud tak směnečný platební rozkaz nevydá (rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 2131/2008 či usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1452/2010).

Na překážku vydání směnečného platebního rozkazu by, vzhledem k samostatnosti směnečných prohlášení, neměly být ani pochybnosti o pravosti takových směnečných prohlášení, které nezakládají pochybnosti o pravosti směnky jako takové a zároveň nemají vliv na nárok uplatňovaný žalobcem (například pochybnosti o pravosti rukojemského prohlášení, pokud tento rukojmí vůbec žalován není).

3. 1. 3. Předložení dalších listin nutných k uplatnění práva

Podmínka předložení dalších listin nutných k uplatnění práva se neužije v každém případě, ale pouze v případě, kdy jsou takové listiny nutné pro posouzení nároku žalobce. Jako příklad lze uvést rozhodnutí pozůstalostního soudu osvědčující přechod směnky na dědice (v takovém případě

¹⁶³ Opačně však rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 Cmo 466/95, dostupné v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019: „Podle § 175 odst. 1 OSŘ nevydá soud směnečný platební rozkaz, má-li pochybnosti o pravosti předložené směnečné listiny. V tom je zahrnut i předběžný závěr soudu, zda předložená listina může být vůbec směnkou.“ S tímto závěrem nesouhlasím z toho důvodu, že nutnost posuzovat, zda se skutečně jedná o směnku se všemi podstatnými, by bylo třeba dovodit i v případě, kdyby ustanovení § 175 odst. 1 OSŘ sousloví „o jejíž pravosti není důvodu pochybovat“. Zda se však povinnost zkoumat podstatné náležitosti směnky dovodí již ze slova „směnka“ či z její pravosti, nemá žádný praktický význam.

mu totiž nebude svědčit nepřetržitá řada rubopisů a své vlastnické právo ke směnce bude muset prokázat jinak) či protestní listiny.¹⁶⁴

3. 1. 4. Návrh žalobce

Směnečný platební rozkaz je návrhovým rozhodnutím a soud ho bez návrhu žalobce nemůže vydat, i kdyby byly splněny všechny ostatní podmínky jeho vydání. Žalobce vydání směnečného platební rozkazu navrhne nejčastěji již v žalobě. Žalobce může svůj požadavek na vydání směnečného platebního rozkazu vznést i později, nejpozději pak do chvíle, než soud učiní kroky vedoucí k projednání v běžném nalézacím řízení, tj. typicky předvolá účastníky k jednání.¹⁶⁵

3. 1. 5. Soudní poplatek

Další – faktickou, neuvedenou v § 175 OSŘ – podmínkou vydání směnečného platebního rozkazu uvést také zaplacení soudního poplatku. Směnečné rozkazní řízení je jím totiž zatíženo a jeho nezaplacení ani v dodatečně lhůtě stanovené soudem povede k zastavení řízení, jak vyplývá z § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Zákon o soudních poplatcích“). To však za předpokladu, že zde nejsou důvody pro osvobození od poplatku dle Zákonu o soudních poplatcích. Jak již bylo uvedeno výše, směnečné rozkazní řízení je přípustné pouze v případě, když je žalováno na peněžní částku. Soudní poplatek se tak určí jako určité procento z žalované částky dle Položky 1 Sazebníku poplatků, přílohy k Zákonu o soudních poplatcích. Teprve až po uhrazení soudního poplatku přistoupí k posouzení dalších podmínek pro vydání směnečného platebního, jak jsou popsány výše.

¹⁶⁴ CHALUPA, Radim. *Řízení o zaplacení směnečného nároku: (specifika a problémové aspekty)*. Praha: Leges, 2019. Teoretik, s. 69

¹⁶⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 474. V literatuře (například CHALUPA, Radim. *Řízení o zaplacení směnečného nároku: (specifika a problémové aspekty)*. Praha: Leges, 2019. Teoretik, s. 59) lze najít také tvrzení, že návrh žalobce na vydání směnečného platebního rozkazu musí být uveden v návrhu na zahájení řízení, tedy v žalobě. Osobně se domnívám, že pro takové omezení žalobce není žádný důvod a spíše než názorový rozpor v teorii zde pouze někteří autoři používají žalobu jako termín označující podání žalobce, které se týká věci a která jsou činěna před prvním krokem soudu k projednání věci. Samozřejmě je však nutno zmínit, že právě při podání žaloby má žalobce ještě jistotu, že svůj návrh na vydání směnečného platebního rozkazu může uplatnit a pozdější, jakkoliv časově blízké, návrhy by již teoreticky mohly být nepřípustné.

3. 2. Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu

Obranou žalovaného proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu jsou námitky. Jejich podáním se řízení o směnečném platebním rozkazu přesouvá do tzv. námitkové fáze. V této fázi soud nařídí jednání za účelem přezkoumání včas podaných námitek žalovaného jednání a v případě, že tyto námitky soud posoudí jako důvodné, platební rozkaz zruší, případně ho zruší v té části, na kterou dopadají tyto odůvodněné námitky. V opačném případě, když soud námitky posoudí jako nedůvodné, rozhodne rozsudkem o tom, že se směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti. Pokud žádné takto projednatelné námitky nejsou podány, nabývá směnečný platební rozkaz uplynutím lhůty k jejich podání účinků pravomocného rozsudku. Již z tohoto shrnutí námitkového řízení je zjevné výrazné vychýlení od režimu projednávání běžného platebního rozkazu. Na rozdíl od odporu proti platebnímu rozkazu nemají námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu ten účinek, že by se jejich včasným podáním ex lege rušil směnečný platební rozkaz. Podáním námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu se pouze odkládá právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu a zároveň je jejich obsahem ohraničeno následující projednávání žalobou uplatněného směnečného nároku, neboť k námitkám podaným po patnáctidenní lhůtě stanovené ve směnečném platebním rozkazu soud nepřihlíží. Vzhledem k tomuto koncentračnímu účinku podaných námitek, resp. uplynutí lhůty k jejich podání, stanoví zákon v § 175 odst. 1 OSŘ žalovanému povinnost uvést v námitkách vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Odrazem této povinnosti žalovaného je pak dle § 175 odst. 3 OSŘ pravomoc soudu námitky neodůvodněné odmítnout, což při absenci dalších včas podaných a odůvodněných námitek žalovaného vede k tomu, že směnečný platební rozkaz nabude účinků pravomocného rozsudku.

3. 2. 1. Lhůta k podání námitek

Žalovaný má k podání námitek zákonou lhůtu 15 dnů, přičemž její marné plynutí může mít buď účinek koncentrační nebo tímto uplynutím nabyde směnečný platební rozkaz právní moci, a to v závislosti na tom, zda žalovaný v této lhůtě nějaké odůvodněné námitky podal a v jakém rozsahu tyto námitky vydaný směnečný platební rozkaz napadají.

Délka lhůty k podání námitek si v posledních několika letech prošla až překotným vývojem, obzvláště při srovnání s její dlouholetou neměností. Tato délka lhůty totiž byla v právním řádu zakotvena od konce 19. století až do 31.12.2012. Třídenní lhůtu zavedl zákon

č. 113/1895 z. ř., civilní soudní řád,¹⁶⁶ a takto upravená lhůta byla následně převzata zákonem č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, jakož i v současnosti platným občanským soudním řádem z roku 1963.¹⁶⁷ Tato lhůta byla kritizována, neboť nedostatečně reflektovala společenský vývoj a posun využití směnek z čistě obchodních vztahů i na vztahy se spotřebiteli, pro které byla lhůta pouhé tři dny v kontextu relativní složitosti směnečného práva natolik krátká, že spotřebiteli de facto znemožňovala právní obranu.¹⁶⁸ V reakci na tuto kritiku započal zákonodárce s legislativním procesem návrhu novelizačního zákona k § 175 OSŘ, kterým měla být třídní lhůta k podání námitek prodložena na osm dní. Než však zákonodárce tento návrh projednal, zasáhl proti třídní lhůtě Ústavní soud¹⁶⁹, když ji ve svém nálezu Pl. ÚS 16/12 ze dne 16.10.2012 shledal protiústavní¹⁷⁰ a zrušil ji s odloženou vykonatelností tak, aby měl zákonodárce novelizační zákon přijmout. Tak se skutečně stalo, a s účinností ode dne 1.1.2013 byl § 175 OSŘ novelizován tak, že nově byla lhůta k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu osm dní. Již rok poté pak byla lhůta prodložena na dnešních 15 dní, a to zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).

Zmeškání lhůty k podání námitek lze prominout dle § 58 OSŘ, nelze ji však prodložit ve smyslu § 55 OSŘ, protože se jedná o lhůtu zákonnou.

Rozhodnou skutečností pro běh patnáctidenní lhůty k podání námitek je okamžik doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému. Neznamená to však, že by námitky podané žalovaným v mezidobí mezi vydáním rozkazu a jeho doručením žalovanému byly podány předčasně. Lze si představit situaci, kdy bude směnečný platební rozkaz žalovanému doručen vadně, a patnáctidenní lhůta tak nezačne běžet, přesto se žalovaný s obsahem rozkazu seznámí

¹⁶⁶ Zajímavé je, že podmínky vydání směnečného platebního příkazu obsažené § 557 odst. 1 tohoto zákona jsou víceméně totožné jako podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu v platném právu.

¹⁶⁷ HRUDA, Ondřej. Třídní lhůta k podání směnečných námitek – neobvykle tvrdý přežitek. *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 8, s. 234-238

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Ústavní soud se přitom v minulosti k třídní lhůtě v § 175 OSŘ již vyjádřil, a to v usnesení ze dne 14.7.2010, sp. zn. I. ÚS 1667/10, když ústavní stížnost, se kterou byl spojen návrh na zrušení § 175 odst. 1 OSŘ odmítl jako zjevně neopodstatněnou, mimo jiné s tím odůvodněním, že „v případě vystavení směnky účastníci vztahu dopředu znají právní úpravu rozkazního řízení a tedy také případné následky v podobě možnosti náhradního doručení nebo lhůty pro podání námitek.“ Je tedy zjevný posun Ústavního soudu ČR v náhledu na tuto problematiku a především na předpoklady právních znalostí účastníků směnečných vztahů.

¹⁷⁰ Dle Ústavního soudu ČR spočívala protiústavnost třídní lhůty především v tom, že na směnečné dlužníky, a především pak spotřebitele činila tlak, který byl nejen nepřiměřený, ale ani nepřináší svůj účel, tj. rychlost řízení, neboť i podáním nepřipustných námitek se řízení prodloží a fakticky je pro délku řízení nerozhodné, zda bude lhůta třídní či o několik dní delší, a třídní omezení tak postrádá smyslu.

a uplatní vůči němu námitky. Dle usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.9.1998, sp. zn. 9 Cmo 375/98¹⁷¹ jsou i takové námitky řádně podané.

3. 2. 2. Vztah kauzálních námitek a námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu

Přes jejich obnovené označení je nutno rozlišovat mezi námitkami kauzálními a námitkami proti směnečnému platebnímu rozkazu. Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu mohou mít povahu či lépe řečeno svůj původ v hmotném právu nebo v právu procesním.¹⁷² Kauzální námitky jsou pak vedle formálních námitek jedním z druhů hmotněprávních námitek. Pojem námitek proti směnečnému je tak pojmem výrazně širším. Procesní námitky, jako například námitka, že nejsou splněny podmínky řízení, jsou samozřejmě uplatnitelné pouze v soudním řízení, na rozdíl od hmotněprávních námitek, které lze uplatnit i např. při prezenci směnky. V praxi se může stát, že hmotné právo umožní k uplatnění námitek delší lhůtu, než jakou stanoví OSŘ k uplatnění námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu (především se tak stávalo v minulosti, kdy byla tato lhůta pouze třídní). I v takovém případě je však třeba takové námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu vznést v patnáctidenní lhůtě stanovené OSŘ.¹⁷³

3. 2. 3. Koncentrace řízení o směnečném platebním rozkazu

Uplynutím patnáctidenní lhůty k podání námitek nastává specifická koncentrace řízení o směnečném platebním rozkazu. Námitky podané po této lhůtě soud usnesením odmítne, přičemž proti tomuto usnesení je přípustné odvolání.¹⁷⁴ Tato koncentrace se však netýká všech námitek. Soud má totiž dle § 103 OSŘ povinnost zkoumat podmínky řízení po celou dobu řízení. I po koncentraci tak lze uplatnit námitku nedostatku podmínek řízení.¹⁷⁵ Ne každá procesní námitka je však námitkou nedostatku podmínek řízení. Například námitka, že nebyly splněny podmínky § 155 odst. 2 písm. a) OSŘ (podmínky vydání výroku rozsudku na plnění v cizí měně) je procesní

¹⁷¹ Dle KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled směnečné judikatury*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. Judikatura (Wolters Kluwer ČR), s. 124.

¹⁷² TREBATICKÝ, Peter. § 175. In: JIRSA, Jaromír, Marek DOLEŽAL a Kateřina VANČUROVÁ. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.3.2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 606.

¹⁷³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25.11.1996, sp. zn. 5 Cmo 735/1995 dle KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled směnečné judikatury*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. Judikatura (Wolters Kluwer ČR), s. 124 V celém znění dostupný v databázi Beck-online, cit. dne 29.10.2019.

¹⁷⁴ TREBATICKÝ, Peter. § 175. In: JIRSA, Jaromír, Marek DOLEŽAL a Kateřina VANČUROVÁ. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.3.2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 606.

¹⁷⁵ Tamtéž.

námítkou, přesto se na ní však užije koncentrace řízení.¹⁷⁶ Naopak však platí, že koncentraci podléhá také námitka absolutní neplatnosti kauzální smlouvy¹⁷⁷ (lépe řečeno koncentraci podléhají tvrzení a důkazní návrhy žalovaného o okolnostech zakládajících absolutní neplatnost kauzální smlouvy) i námitka absolutní neplatnosti směnky¹⁷⁸, což je výjimkou z obecné zásady, že absolutní neplatnost právního jednání zkoumá soud ex offio¹⁷⁹.

Koncentraci podléhají pouze námitky jako takové, tedy žalovaným dovozované pro něj příznivé právní závěry z jím uvedených skutečností. Koncentraci však již nepodléhají nová skutková tvrzení k včas podaným námitkám, pokud tyto skutečnosti mohou mít význam pro posouzení důvodnosti včas podaných a řádně odůvodněných námitek.¹⁸⁰ Přípustné je jak doplnění podrobností k již tvzeným skutečnostem¹⁸¹, tak zcela nová skutková tvrzení, která argumentačně podporují řádně uplatněné námitky.¹⁸² Koncentraci též nepodléhají důkazní návrhy.¹⁸³ Koncentraci nepodléhá ani nesamostatná námitka, že žalobce vědomě jednal na škodu dlužníka ve smyslu čl. 1 § 17 ZSŠ.¹⁸⁴

Nesouhlasím s názorem Chalupy, který tvrdí, že by se koncentrace směnečného rozkazního řízení neměla vůbec vztahovat na procesní námitky, neboť by tato zvláštní koncentrace měla být zaměřena pouze na meritorní obrany dlužníka proti směnečnému nároku, protože je to právě zvláštnost směnečných nároku zavádající zvláštní procesní úpravě.¹⁸⁵ S tímto názorem nemohu souhlasit ze dvou důvodů. Prvně se domnívám, že určité procesní námitky mohou mít svůj původ

¹⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 3. 2000, sp. zn. 32 Cdo 20/2000.

¹⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.5.2016, sp. zn. 29 Cdo 1796/2015.

¹⁷⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.11.1997 sp. zn. 5 Cmo 593/1996 dostupný v KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled směnečné judikatury*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. Judikatura (Wolters Kluwer ČR), s. 126.

¹⁷⁹ K tomu blíže rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29.5.2007, sp. zn. 5 Cmo 90/2007 dostupný v KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled směnečné judikatury*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. Judikatura (Wolters Kluwer ČR), s. 128: „V řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu přihlédne soud k absolutní neplatnosti právních jednání i bez toho, aby se toho žalovaný dovolával, jen pokud jsou okolnosti, na kterých se má tato neplatnost zakládat skutkově vylíčeny již ve včas podaných námitkách.“

¹⁸⁰ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.3.2009 sp. zn. 29 Cdo 2270/2007 či rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.9.2010, sp. zn. 29 Cdo 4360/2010.

¹⁸¹ Například datum platby jako v případě řešeném rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.3.2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007.

¹⁸² CHALUPA, Radim. *Řízení o zaplacení směnečného nároku: (specifika a problémové aspekty)*. Praha: Leges, 2019. Teoretik, s. 175

¹⁸³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26.3.2009 sp. zn. III. ÚS 3300/07: „Pro směnečné námitky platí zásada koncentrace podle § 175 odst. 1 občanského soudního řádu. Příliš restriktivní výklad směnečných námitek v důsledku důkazních návrhů, resp. vztahování uvedeně zásady koncentrace také na důkazní návrhy však představuje porušení principu spravedlnosti a je zásahem do práva zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v jeho důsledku i práva zakotveného v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“

¹⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.4.2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007.

¹⁸⁵ CHALUPA, Radim. *Směnka v soudním řízení*. Praha: Leges, 2017. Praktik (Leges), s. 141.

v hmotném právu.¹⁸⁶ Rozlišování hmotněprávních důvodů, na které koncentrace dopadá a na které ne, by zbytečně ztěžovala již tak pro účastníky dosti náročnou zásadu koncentrace. S tím souvisí i můj druhý argument, proč se neztotožňuji s výše uvedeným přístupem. Souhlasím potud, že zvláštnost směnečných nároků zavádá zvláštnímu řízení, nicméně dovozují z tohoto opačný závěr. Jednou z charakteristických vlastností směnečného rozkazního řízení je jeho rychlost a výhodnější postavení žalobce. Připuštěním všech procesních námitek i po koncentraci řízení by umožnilo žalovanému využít procesních obstrukcí, když by mohl uplatňovat velké množství procesních námitek, aby oddálil jednání ve věci a konečné rozhodnutí soudu, čímž by došlo k značnému narušení smyslu směnečného rozkazního řízení.

Výše uvedené se vztahuje na specifickou koncentraci řízení o směnečném platebním rozkazu. Ovšem i v tomto řízení se uplatní „běžná“ koncentrace řízení po skončení přípravného jednání nebo prvního jednání (ted jednání o námitkách) ve smyslu § 118b OSŘ.

3. 2. 4. Obsah námitek

Ustanovení § 175 odst. 1 OSŘ stanoví, že žalovaný musí námitkách uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Tento požadavek je třeba chápat tak, že námitky musí být určité a konkrétní. Nelze tak pouze namítat, „že je směnka neplatná“¹⁸⁷, ale vždy je třeba uvést, z jakého důvodu směnka neplatná je – například že je dvojjazyčná.¹⁸⁸ Není však třeba uvádět dopodrobna všechny okolnosti namítaných skutečností, jako například jakým způsobem¹⁸⁹ nebo kdy¹⁹⁰ došlo k zaplacení zajištěného dluhu. Naopak je možné uvádět více námitek, které jsou přitom ve vzájemném rozporu.¹⁹¹

V případě kauzálních námitek je třeba uvést, jaká byla kauza směnky a konkrétní okolnosti, ze kterých uplatňovaná kauzální námitka vyplývá.¹⁹² Nepostačí tak pouze uvést, že „žalovaný

¹⁸⁶ Například možnost vydání rozsudku v cizí měně.

¹⁸⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.7.2003, sp. zn. 9 Cmo 212/2003. Dostupné v databázi ASPI, cit. dne 29.10.2019.

¹⁸⁸ DOBEŠ, Matěj. *Směnečné spory*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty, s. 94.

¹⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.3.2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2009.

¹⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.8.2018, sp. zn. 29 Cdo 5415/2016.

¹⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.5.2015, sp. zn. 29 Cdo 1970/2014.

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.1.2010, sp. zn. 29 Cdo 2163/2008.

ničeho žalobci nedluží“.¹⁹³ Námitka musí obsahovat například tvrzení, že směnka byla vydána k zajištění dluhu a tento dluh již byl splacen.¹⁹⁴

3. 2. 5. Samostatné a nesamostatné námitky

Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu lze mimo jiné rozdělit na námitky samostatné a nesamostatné. Samostatné námitky napadají přímo nárok žalobce a pokud jsou úspěšně uplatněny, mohou vést ke zrušení směnečného platebního rozkazu. Na druhou stranu nesamostatné námitky samy o sobě nárok žalobce nenapadají a ke zrušení směnečného platebního rozkazu vést nemohou. Jejich úspěšným uplatněním se však žalovanému umožní uplatnit takové samostatné námitky, které by jinak uplatnit nemohl.¹⁹⁵ Typickým příkladem takové kombinace bude námitka žalovaného, že žalobce při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka ve smyslu čl. I § 17 ZSŠ. Tato nesamostatná námitka pak umožní žalovanému uplatnit své samostatné kauzální námitky, například zániku důvodu směnky, proti dřívějšímu majiteli, nejčastěji remitentovi. Přitom dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.4.2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007 platí, že takováto námitka nepodléhá koncentraci směnečného řízení ve smyslu § 175 OSŘ. Dalšími nesamostatnými námitkami jsou například námitka podindosace směnky či námitka zastřené prokuraindosamentu.¹⁹⁶

3. 3. Jednání o námitkách

3. 3. 1. Příprava a nařízení jednání

Pokud podá k tomu oprávněná osoba řádně námitky, má soud povinnost připravit jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání dle § 114a odst. 1 OSŘ. Takovou přípravou bude často výzva žalovanému, aby předložil listiny, jichž se v námitkách dovolává, nebo ustanovení znalce, pokud žalovaný napadá pravost podpisu na směnce.¹⁹⁷ Soud

¹⁹³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6.3.2001, sp. zn. 9 Cmo 533/00. Dostupné v databázi ASPI, cit. dne 29.10.2019.

¹⁹⁴ DERKA, Ladislav. *Námitka směnečného dlužníka v soudním řízení o zaplacení směnky, že majiteli směnky nic nedluží*. Právní rozhledy. 2008, č. 19, s. 721-723. Také rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.6.2013, sp. zn. 29 Cdo 840/2013.

¹⁹⁵ CHALUPA, Radim. *Řízení o zaplacení směnečného nároku: (specifika a problémové aspekty)*. Praha: Leges, 2019. Teoretik, s. 179

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ DOBEŠ, Matěj. *Směnečné spory*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty, s. 99.

může nařídit přípravné jednání.¹⁹⁸ To je však částečně kritizováno¹⁹⁹, neboť v řízení o směnečném platebním rozkazu je vyloučeno rozhodnout rozsudkem pro uznání²⁰⁰, přičemž rozsudek pro uznání je s přípravným jednáním funkčně provázán. Z důvodu nemožnosti vydání rozsudku pro uznání nemůže soud ani žalovanému zaslat kvalifikovanou výzvu.²⁰¹ Po provedení přípravy jednání soud dle § 115 OSŘ jednání nařídí a předvolá účastníky. K jednání však přesto nemusí dojít, když nic nevylučuje, aby žalobce vzal žalobu zpět²⁰², aby žalovaný vzal námitky zpět ve smyslu § 175 odst. 3 OSŘ²⁰³ nebo aby účastníci uzavřeli soudní smír²⁰⁴.

3. 3. 2. Dokazování ve vztahu k námitkám

Obecně lze říci, že námitky jsou skutečnostmi tvrzenými žalovaným, ze kterých dovozuje v řízení svůj prospěch. Platí tak, že k těmto svým námitkovým tvzením musí také unést důkazní břemeno, jako by se jednalo o skutečnosti tvrzené v žalobě.²⁰⁵ Není však jasné, zda toto znamená, že nese žalovaný důkazní břemeno k naprosto všem svým námitkám proti směnečnému platebnímu rozkazu. Nejpalčivěji je tato nejistota znatelná na otázce rozložení důkazního břemene k námitce, že podpis žalovaného na směnce není jeho pravým podpisem. Kovařík²⁰⁶, a na základě jeho argumentace pak i část rozhodovací praxe²⁰⁷, klade důkazní břemeno k tíži žalovaného. Staví na těchto základních argumentech: i) že pravost soukromé listiny dokazuje ten, kdo z ní pro sebe dovozuje příznivé důsledky, je pouhým výkladem a ve specifických situacích lze užít výklad opačný, ii) cenné papíry a především směnky jsou svou povahou na rozdíl od ostatních soukromých listin přímo určeny k tomu, aby byly oběžné, aby se převáděly. Tuto funkci by však výrazně narušilo, kdyby dlužníkovi z cenného papíru pouze stačilo namítnout nepravost podpisu, u starých cenných papírů, kde se již bude pravost podpisu prokazovat velmi obtížně, je tak obchodovatelnost v podstatě vyloučena a iii) ve směnečném rozkazním řízení již má žalobce v ruce meritorní rozhodnutí ve svůj prospěch, které sice zatím není pravomocným rozhodnutím,

¹⁹⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 481.

¹⁹⁹ DOBEŠ, Matěj. *Směnečné spory*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty, s. 99.

²⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 3248/2013.

²⁰¹ DOBEŠ, Matěj. *Směnečné spory*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty, s. 100.

²⁰² DOBEŠ, Matěj. *Směnečné spory*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty, s. 107.

²⁰³ Nemůže však dojít k vydání rozsudku pro uznání, viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 3248/2013.

²⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.11.2018, sp. zn. 29 Cdo 5949/2016.

²⁰⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *K dokazování o pravosti podpisu směnky*. Právní rozhledy. 2010, č. 8, s. 267-272.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ CHALUPA, Radim. *Rozložení důkazního břemena v řízení o zaplacení směnečného nároku podle procesního postavení účastníků řízení*. Právní rozhledy. 2018, č. 11, s. 402-410. Z rozhodnutí například usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 1. 2006, sp. zn. 12 Cmo 233/2005, dle KOVAŘÍK, Zdeněk. *K dokazování o pravosti podpisu směnky*. Právní rozhledy. 2010, č. 8, s. 267-272.

ale přesto se jedná o rozhodnutí v jeho prospěch, k jehož vydání již úspěšně osvědčil podstatné skutečnosti.²⁰⁸ Zastánci opačného názoru tvrdí, že nelze rozdělovat důkazní břemeno dle typu řízení, ve kterém je nárok uplatněn. V běžném nalézacím řízení (ve kterém mohou být směnečné nároky projednány také) platí, že žalobce musí svá tvrzení prokázat, a tedy by měl prokázat pravost podpisu na směnce; není důvod, aby po řádném podání námitek bylo důkazní břemeno rozděleno jinak. Jinak řečeno, „[z]pochybněním uplatněného nároku (cestou podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu) žalovaný nezatěžuje žalobce důkazním břemenem, ale potlačuje režim, v jehož rámci je žalobce od důkazního břemena osvobozen.“²⁰⁹ Tento názor zastává i Nejvyšší soud, jak dokládá právní věta rozsudku ze dne 21.12.2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007: „Popře-li žalovaný ve sporu o zaplacení vlastní směnky její pravost, leží důkazní břemeno ohledně pravosti směnky (pravosti podpisu žalovaného na směnce) na žalobci, který směnku k důkazu předložil a který ze skutečností v ní uvedených vyvozuje žalobou uplatněný nárok.“ Jedná se přitom o judikaturu ustálenou, když stejným způsobem rozhodl Nejvyšší soud například ve věcech sp. zn. 29 Cdo 310/2014 nebo sp. zn. 29 Cdo 4049/2017. Osobně zastávám názor, že v případě námítky nepravosti podpisu tíží důkazní břemeno žalobce. Již totiž neplatí, že pravidlo, že pravost soukromé listiny vychází pouze z výkladu, neboť § 565 OZ toto pravidlo staví na zákonnou úroveň. Dále se mi nejeví příliš přesvědčivým argument, že žalobce již má meritorní rozhodnutí ve svůj prospěch, a měl by tedy mít výhodnější postavení v námitkovém řízení. Výhodnější postavení žalobce se dle mého názoru vyčerpává právě vydáním směnečného platebního rozkazu a není důvod, aby byl i nadále takto výrazně zvýhodňován. Souhlasím však, že dovedeno do důsledků může takové přiřazení důkazního břemene mít vliv na trh se směnkami, ovšem je nutno poznamenat, že pouze na základě tohoto případného vlivu nelze měnit základní zásady civilního procesu bez jasné zákonné úpravy, obzvláště za situace, když je v českém prostředí směnečný trh takřka neexistující. Co se pak týče kauzálních námitek, nese důkazní břemeno k jejich prokázání žalovaný.²¹⁰

3. 3. 3. Vypořádání se s námitkami soudem

V případě, že jsou po vydání směnečného platebního rozkazu námitky podány, musí se nimi soud v rámci řízení vypořádat. Způsoby tohoto vypořádání se s námitkami lze rozdělit do dvou skupin – vypořádání výslovné a implicitní.

²⁰⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *K dokazování o pravosti podpisu směnky*. Právní rozhledy. 2010, č. 8, s. 267-272.

²⁰⁹ CHALUPA, Radim. *Rozložení důkazního břemena v řízení o zaplacení směnečného nároku podle procesního postavení účastníků řízení*. Právní rozhledy. 2018, č. 11, s. 402-410.

²¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 274/2009.

Případem výslovného vypořádání se s námitkami je jejich odmítnutí. O odmítnutí námitek rozhoduje soud usnesením a rozhodne tak, pokud jsou námitky podány pozdě, tedy po uplynutí patnáctidenní lhůty, pokud jsou námitky neodůvodněné nebo pokud jsou námitky podány k tomu neoprávněnou osobou. Proti usnesení o odmítnutí je přípustné odvolání. Usnesení o odmítnutí nemá samo o sobě žádný bezprostřední účinek vzhledem k vydanému směnečnému platebnímu rozkazu, protože nelze vyloučit, že v řízení byly podány i řádné námitky, o nichž se bude dále rozhodovat na námitkovém jednání.

V ostatních případech o námitkách rozhoduje soud implicitně. To neznamená, že by se k námitkám soud jakkoliv nevyjádřoval, ale výrok soudu se netýká bezprostředně uplatněných námitek; uplatněné námitky a rozhodnutí soudu o nich však ovlivní, jaké rozhodnutí soud vydá. Pokud soud vyhoví procesním námitkám, vydá rozhodnutí závislejícím na jejich obsahu. Může tak například rozhodnout o podjatosti či řízení zastavit pro nedostatek příslušnosti. V případě procesních námitek těmto buď vyhoví a vydá příslušné procesní rozhodnutí, nebo odůvodní nevyhovění v konečném rozhodnutí ve věci. V případě hmotných námitek jim soud vyhoví, resp. je uzná za důvodné, a rozsudkem zruší vydaný směnečný platební rozkaz. Pokud jim nevyhoví, v rozsudku rozhodne o ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti. Zvláštní způsob vypořádání se s námitkami pak nastane za situace, kdy žalovaný podá řádně námitky, za účelem jejich projednání nařídí soud jednání a žalovaný již po uplynutí patnáctidenní lhůty uplatní námitky další. V takovém případě k těmto pozdě podaným námitkám soud nepřihlédne (§ 175 odst. 4 OSŘ). O těchto námitkách se tak vůbec nerozhoduje a meritorně se k nim soud nijak nevyjadřuje.

Ve vztahu k vypořádání se soudu s podanými námitkami lze tak hovořit o dvou nutných vlastnostech námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, přičemž aby byla námitka úspěšná, musí mít obě vlastnosti. Těmito vlastnostmi jsou projednatelnost námitek a důvodnost námitek. Posuzování projednatelnosti námitek předchází zkoumání důvodnosti námitek. Projednatelnost námitek znamená, že byla námitka uplatněna správně z procedurálního hlediska, tedy včas, s dostatečným odůvodněním a k tomu oprávněnou osobou. Teprve po zjištění projednatelnosti námitek zkoumá soud důvodnost, tedy meritum uplatněné námitek. Jinak řečeno, pokud není splněna podmínka projednatelnosti, důvodnost námitek se nezkoumá a dokazování její důvodnosti je nadbytečné.

3. 3. 4. Forma rozhodnutí soudu

Další postup soudu po vydání směnečného platebního rozkazu je závislý především na tom, zda byly podány námitky a zda byly podány řádně. Pokud žalovaný námitky nepodá námitky v patnáctidenní lhůtě nebo je v této lhůtě vezmě zpět, není již ze strany soudu třeba žádné další aktivity a směnečný platební rozkaz dle § 175 odst. 3 OSŘ nabývá dnem následujícím po posledním dni patnáctidenní lhůtě účinků pravomocného rozsudku. Za situace, kdy jsou podány pouze neprojednatelné námitky, soud tyto námitky usnesením odmítne. Pokud vezme žalovaný své námitky zpět, soud řízení usnesením zastaví a směnečný platební rozkaz nabude účinků pravomocného rozsudku. Usnesením bude řízení zastaveno také z různých obecných procesních důvodů.²¹¹ Nastane-li situace, že existuje směnečný platební rozkaz a řízení je třeba ukončit nemeritorně (například protože žalobce vzal žalobu zpět), může soud platební rozkaz zrušit usnesením. Rozdíl proti zrušení směnečného platebního rozkazu ve smyslu § 175 odst. 4 OSŘ pak spočívá v tom, že zrušení rozkazu usnesením nezakládá překážku věci rozhodnutí, neboť nedošlo k meritornímu rozhodnutí.²¹²

Pokud žalovaný řádně námitky podá, nařídí soud k jejich projednání jednání. Na tomto jednání rozhodne soud meritorně rozsudkem a to buď tak, že směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti, nebo směnečný platební rozkaz zrušuje, příp. zčásti nechává v platnosti a zčásti zrušuje. Proti tomuto rozsudku je přípustné odvolání. V každém případě právní mocí rozsudku končí nalézací řízení.²¹³

²¹¹ Například nesplnění podmínek řízení.

²¹² DOBEŠ, Matěj. *Směnečné spory*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty, s. 112.

²¹³ HRNČÍŘÍK, Vít. § 175. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. Citováno dne 29.10.2019 dle databáze Beck-online.

Závěr

Cílem předkládané diplomové práce byl komplexní popis institutu směnečných kauzálních námitek, a to jak z hmotněprávního hlediska, tak z hlediska jejich uplatnění ve směnečných sporech.

Směnka je dokonalým cenným papírem, který sice nemá svou zákonnou definici, v praxi ani v teorii to však nezpůsobuje problémy, když jsou jasně stanoveny znaky a náležitosti směnky, které ve svém souhrnu činí směnku směnkou a při absenci jakékoliv z nich se o směnku nejedná.

Vydání plané směnky, tedy směnky, která naprosto postrádá kauzu, je vzácné. Ostatní směnky pak vždy vychází z nějaké příčiny, kauzy. Zcela bezprostřední příčinou směnky je směnečná smlouva, která určuje funkci směnky, její podobu a případně i další okolnosti směnečněprávního vztahu, který zakládá. Funkce směnky se vztahuje ke kauzálnímu vztahu směnky, který vydání směnky zavedl. Funkce směnky může být platební, zajišťovací, utvrzovací či sankční. Kauzou směnky může být jakýkoliv právní vztah – obchodní, společenský, rodinný atd. Z obsahu těchto dvou příčin směnky, tj. směnečné smlouvy a kauzálního vztahu, mohou dlužníkovi vznikat námitky, kterými se lze bránit proti uplatněné směnce. Takové námitky se nazývají kauzální. V případě směnky na řad je však lze uplatnit pouze proti remitentovi. Při indosaci přechází pouze za předpokladu, že indosatář jednal vědomě na škodu dlužníka. Těchto námitek je nekonečné množství, přesto je lze po jejich zobecnění zařadit do různých skupin – druhů kauzálních námitek. Nejzákladnějším dělením je na námitky týkající se zániku kauzy směnky, týkající se doby uplatnění směnky a týkající se počáteční neplatnosti či zdánlivosti kauzy směnky. Zvláštní kategorií jsou námitky spotřebitelů. Směnečná smlouva totiž může být spotřebitelskou smlouvou se všemi z toho vyplývajícími důsledky. Spotřebitelské směnky budou často vydávány k utvrzení spotřebitelského úvěru. To však zákon o spotřebitelských úvěrech zakazuje. Důsledkem tohoto porušení zákonného zákazu pro směnku bude, že spotřebitel se může bránit kauzální námitkou zakázaného důvodu, přičemž tuto námitku může vznést proti jakémukoliv majiteli směnky a soud k existenci této námitky musí přihlížet z úřední povinnosti.

Zvláštní charakter směnky je reflektován i v procesních předpisech, které za splnění určitých předpokladů umožňují vydání směnečného platebního rozkazu. Směnečný platební rozkaz je rozhodnutí soudu sui generis a nelze ho přirovnat k jiným rozkazním rozhodnutím

(s výjimkou extrémně vzácného šekového platebního rozkazu). Po doručení směnečného platebního rozkazu má žalovaný 15 dní na podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu. Uplynutím této lhůtky dochází ke koncentraci řízení ve vztahu k námitkám a k později podaným námitkám soud nepřihlédne. Po podání námitek dochází k jejich přezkumu. V případě úspěchu žalovaného soud rozsudkem směnečný platební rozkaz zruší. V opačném případě soud rozhodne, že směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti. Námitky žalovaného musí být konkrétní. Zvláštní koncentraci podléhají námitky samotné, ale nová skutková tvrzení ani důkazní návrhy této zvláštní koncentraci nepodléhají.

Seznam zdrojů

1. Seznam použité literatury

Monografie a komentáře

- DOBEŠ, Matěj. Směnečné spory. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty. ISBN 9788074007491
- HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 9788074005350
- CHALUPA, Radim. Řízení o zaplacení směnečného nároku: (specifika a problémové aspekty). Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 9788075023315
- CHALUPA, Radim. Směnka v soudním řízení. Praha: Leges, 2017. Praktik (Leges). ISBN 9788075022547
- CHALUPA, Radim. Základy směnečného práva. 2., rozš. vyd. Praha: Linde, 2008. ISBN 9788072017164
- CHALUPA, Radim. Zákon směnečný a šekový: komentář. 2. vyd. Praha: Linde, 2006. Zákony – komentáře. ISBN 8072015702
- JABLONKA, Branislav. Zákon zmenkový a šekový: komentář: právní úprava zmenky (čl. I a III). Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 9788081687211
- JIRSA, Jaromír, Marek DOLEŽAL a Kateřina VANČUROVÁ. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075983695
- KOTÁSEK, Josef. Právo cenných papírů. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 9788074005152
- KOTÁSEK, Josef. Zákon směnečný a šekový: komentář. 2., aktualizované vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075525437
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Přehled směnečné judikatury. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. Judikatura (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788073575304
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Směnka a šek v České republice. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 9788074004025
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Směnka jako zajištění. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 9788074001826
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Zákon směnečný a šekový: komentář. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony. ISBN 9788074003615
- LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 9788074005299
- PAULY, Jan. Teoretické a legislativní základy cenných papírů. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075524218
- SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. Zákon o spotřebitelském úvěru. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISBN 9788074006456

- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISBN 9788074006739
- ŠIKL, Heřman. Teorie závazků skripturních. Praha: Bursík & Kohout, 1902
- ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník I, II. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. ISBN 9788074001086
- VACEK, Lukáš. Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788074787768

Odborné články

- BRZOBOHATÝ, Tomáš. Povaha cenných papírů jako předmětu soukromoprávního vztahu. Právní praxe v podnikání, 1998, č. 7-8, s. 51; IČ ASPI: 8277 (LIT)
- DERKA, Ladislav. Námitka směnečného dlužníka v soudním řízení o zaplacení směnky, že majiteli směnky nic nedluží. Právní rozhledy. 2008, č. 19, s. 721-723
- DOBEŠ, Matěj. Souběžné a postupné vymáhání směnečné a směnkou zajištěné pohledávky. Právní rozhledy. 2017, č. 19, s. 674-677
- HRUDA, Ondřej. Třídenní lhůta k podání směnečných námitek – neobvykle tvrdý přežitek. Obchodněprávní revue. 2011, č. 8, s. 234-238
- CHALUPA, Radim. Rozložení důkazního břemena v řízení o zaplacení směnečného nároku podle procesního postavení účastníků řízení. Právní rozhledy. 2018, č. 11, s. 402-410
- CHALUPA, Radim. Zajišťovací směnka a nový občanský zákoník. In Dny práva 2012 - Days of Law 2012. 1.vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 9788021063198
- KOTÁSEK, Josef. Směnka a její kauza. Právní rozhledy. 1997, č. 12, s. 615-620
- KOVAŘÍK, Zdeněk. K dokazování o pravosti podpisu směnky. Právní rozhledy. 2010, č. 8, s. 267-272
- ONDREJOVÁ, Dana. Umoření směnky: všemocná justice či nedůsledný zákonodárce? Bulletin advokacie. 2008, č. 7-8, s. 30-34
- ŘÍHA, Michal. Kauzální směnečná námitka spotřebitele proti indosované směnce. Právní rozhledy. 2012, č. 20, s. 713-717
- SADECKÝ, Lukáš. Směnečné rukojemství pohledem avala (avalisty). Právní rozhledy. 2010, č. 12, s. 424-428

2. Seznam použitých právních předpisů

- Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů
- Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 145/2010 Sb., zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

- Zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů
- Zákonem č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 113/1895 z. ř., civilní soudní řád

3. Seznam použité judikatury

Ústavní soud České republiky

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26.3.2009, sp. zn. III. ÚS 3300/07
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14.7.2010, sp. zn. I. ÚS 1667/10
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16.10.2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18.7.2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19.6.2014, sp. zn. III. ÚS 980/13

Nejvyšší soud České republiky

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 3. 2000, sp. zn. 32 Cdo 20/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.8.2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7.5.2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.5.2004, sp. zn. 29 Odo 810/2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.3.2006, sp. zn. 29 Odo 280/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.6.2006, sp. zn. 29 Odo 347/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.3.2007, sp. zn. 29 Odo 1102/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.4.2007, sp. zn. 29 Odo 1636/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. 29 Odo 1446/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.9.2008, sp. zn. 29 Cdo 933/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.3.2009 sp. zn. 29 Cdo 2270/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.4.2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.1.2010, sp. zn. 29 Cdo 2163/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.2.2010, sp. zn. 20 Cdo 2131/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.3.2010, sp. zn. 29 Cdo 2352/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 274/2009

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2010, sp. zn. 29 Cdo 2469/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.9.2010, sp. zn. 20 Cdo 1452/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.9.2010, sp. zn. 29 Cdo 4360/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.11.2011, sp. zn. 29 Cdo 5257/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.5.2012, sp. zn. 29 Cdo 478/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.6.2013, sp. zn. 29 Cdo 840/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.2.2014, sp. zn. 29 Cdo 1363/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1779/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.2014, sp. zn. 33 Cdo 2642/2014
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.5.2015, sp. zn. 29 Cdo 1970/2014
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3.9.2015, sp. zn. 29 Cdo 688/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 3248/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.12.2015, sp. zn. 29 Cdo 1155/2014
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.2.2016, sp. zn. 29 Cdo 4535/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.2.2016, sp. zn. 29 Cdo 310/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.5.2016, sp. zn. 29 Cdo 1796/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.11.2017, sp. zn. 29 Cdo 4049/2017
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.8.2018, sp. zn. 29 Cdo 5415/2016
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.10.2018, sp. zn. 29 Cdo 1963/2017
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.11.2018, sp. zn. 29 Cdo 5949/2016
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.7.2019, sp. zn. 29 Cdo 1727/2019

Vrchní soud v Praze

- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13.6.1995, sp. zn. 5 Cmo 527/94
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21.6.1995, sp. zn. 5 Cmo 477/94
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25.6.1995, sp. zn. 5 Cmo 531/95
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21.11.1996, sp. zn. 5 Cmo 466/95
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25.11.1996, sp. zn. 5 Cmo 735/1995
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.2.1997, sp. zn. 5 Cmo 11/1996
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.11.1997 sp. zn. 5 Cmo 593/1996
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19.11.1997, sp. zn. 5 Cmo 22/97
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24.9.1998, sp. zn. 9 Cmo 375/98
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3.8.1999, sp. zn. 5 Cmo 74/99
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29.2.2000, sp. zn. 5 Cmo 13/99

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6.3.2001, sp. zn. 9 Cmo 533/00
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.7.2003, sp. zn. 9 Cmo 212/2003
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2.2.2004, sp. zn. 9 Cmo 400/2002
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6.6.2005, sp. zn. 12 Cmo 15/2005
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 1. 2006, sp. zn. 12 Cmo 233/2005
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29.5.2007, sp. zn. 5 Cmo 90/2007
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18.3.2008, sp. zn. 5 Cmo 5/2008
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.7.2008, sp. zn. 5 Cmo 267/2008
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.5.2016, sp. zn. 5 Cmo 31/2016
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 11. 2016, sp. zn. 5 Cmo 375/2016
- Rozsudek Vrchního soud v Praze ze dne 15.12.2016, sp. zn. 5 Cmo 279/2016

Vrchní soud v Olomouci

- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18.6.1996, sp. zn. 4 Cmo 386/96

Krajské soudy

- Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 18.2.1994, sp. zn. 5 Cm 27/94
- Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 1.7.1994, sp. zn. Cm 123/94
- Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 14.4.1995, sp. zn. 5 Cm 197/94

Nejvyšší soud Československé republiky

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 30.6.1925, sp. zn. R II 167/25 (Vážný 5160)

Abstrakt a klíčová slova

Směnečné kauzální námitky, jejich druhy a řízení o nich

Tématem této diplomové práce jsou směnečné kauzální námitky, jejich druhy a řízení o nich. Cílem práce je komplexní rozbor kauzálních námitek jako obrany proti uplatněné směnce, a to na základě analýzy odborných textů a judikatury. Práce se tak věnuje jak kauzálním námitkám jako hmotněprávnímu institutu směnečného práva, tak jejich praktické aplikaci přes procesněprávní institut námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu. Práce se skládá z úvodu, tří kapitol a závěru.

První kapitola se věnuje základním aspektům pojmu směnka. Kapitola se člení na čtyři podkapitoly. V první podkapitole jsou rozebírány různé definice směnky, jak jsou k nalezení v judikatuře a v odborné literatuře a tyto definice jsou vzájemně srovnávány. Druhá podkapitola je věnována charakteristickým znakům směnky jako cenného papíru. Její podstatné náležitosti jsou popsány v třetí podkapitole. Čtvrtá podkapitola analyzuje definiční znaky směnečných závazků, jejichž pochopení je nezbytné k dalšímu pojednávání o kauzálních námitkách.

Druhá kapitola se věnuje kauzálním námitkám, a je rozdělena do čtyř podkapitol. V úvodu kapitoly je popsáno, o jakých námitkách lze hovořit jako o kauzálních. Funkce směnky ke kauzálnímu vztahu je tématem první podkapitoly. Druhá podkapitola je věnována námitkám z vlastních vztahů, resp. vymezení tohoto pojmu proti pojmu kauzální námitky. Třetí podkapitola se zabývá přechodem kauzálních námitek spolu se směnkou. Čtvrtá podkapitola pojednává o druzích kauzálních námitek, jejichž možném dělení a uvádí příklady k těmto druhům.

Třetí kapitola analyzuje uplatnění kauzálních námitek v řízení o směnečném platebním rozkazu. Tato kapitola se dělí na tři podkapitoly. V první kapitole jsou rozebrány podmínky vydání směnečného platebního rozkazu. Druhá podkapitola je věnována námitkám proti směnečnému platebnímu rozkazu, jejich obsahu a zvláštní koncentraci. Konečně třetí podkapitola pojednává o jednání o podaných námitkách a o ukončení řízení o směnečném platebním rozkazu.

Klíčová slova: směnka, kauzální námitky, směnečný platební rozkaz

Abstract and keywords

Causal objections to a bill of exchange and a promissory note, their types and proceedings related to them

The subject of this thesis are causal objections to bill of exchange and promissory note, their types and proceedings related to them. The aim of the thesis is to provide a comprehensive overview of causal objections as a defense against produced bill of exchange (promissory note) based on an analysis of professional literature on the topic and the relevant case law. Thus, the thesis deals both with causal objections as substantive law institute and their practical application through procedural law institute of objections against bill of exchange (promissory note) payment order. The thesis consists of the preface, three chapters and the conclusion.

The first chapter deals with basic aspects of the term of “bill of exchange” (or the “promissory note”). The chapter is divided into four subchapters. The first subchapter analyses different definitions of the bill of exchange (promissory note) as they can be found in the professional literature and the case law and these definitions are compared to one another. The second subchapter deals with typical signs of bills of exchange (promissory notes) as a security. The essentials of such a security are described in the third subchapter. The fourth subchapter then analyses the definition signs of the bill of exchange (promissory note) relationships, understanding of which is necessary for further examination of causal objections.

The second chapter is devoted to causal objections and it is divided into four subchapters. The chapter introduction describes which objections are to be called causal. The bill of exchange (promissory note) functions in relation to the causal relationship is the topic of the first subchapter. The second subchapter deals with own relationship objections, or a delimitation of this term against the term of causal objections. The third subchapter is then devoted to a transition of causal objections along with the bill of exchange (promissory note). The fourth subchapter concerns with types of causal objections, the possible division of them and provides examples of these types.

The third chapter analyses application of causal objections in proceedings about bill of exchange (promissory note) payment order. This chapter is divided into three subchapters. The first chapter analyses the conditions that need to be met in order for the bill of exchange (promissory note) payment order to be issued. The second subchapter is devoted to objections against a bill of exchange (promissory note) payment order, their content and special contentation

of proceedings. Finally, the third subchapter deals with dealing with the objections by the court and the ending of the proceedings about bill of exchange (promissory note) payment order.

Keywords: bill of exchange, causal objections, bill of exchange payment order